

Regeringens proposition

1976/77:50

om ändrade beskattningsregler för vissa ersättningar vid personskada

beslutad den 28 oktober 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

INGEMAR MUNDEBO

Propositionens huvudsakliga innehåll

Ersättning vid personskada kan utgå i form av engångsbelopp eller livränta eller som en kombination av dessa ersättningsformer. I förarbetena till 1975 års lagstiftning om ändrade skadeståndsregler uttalades att det i många fall var önskvärt att skadestånd vid personskada utbetalades i form av engångsbelopp.

För att inte valet av denna ersättningsform skall motverkas av skattemässiga hänsyn föreslås nu en lindring i beskattningen av engångsbelopp som utgår vid personskada och ersätter framtida förlust av skattepliktig inkomst. Sådant engångsbelopp beskattas f. n. i sin helhet. Förslaget innebär att endast 60 % av beloppet skall tas upp som skattepliktig intäkt. Vad som undantas från beskattning får dock sammanlagt inte överstiga 15 basbelopp, oavsett om ett eller flera engångsbelopp utgår för samma skada.

Samtidigt föreslås ändring i reglerna för beskattning av sådana personskadelivräntor som f. n. är skattepliktiga enligt 32 § 1 mom. kommunal-skattelagen. Enligt förslaget skall som skattepliktig intäkt redovisas endast den del av livräntan som utgör ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur. I den mån livräntan hänför sig till ideell skada, vårdkostnader o. d. skall den således vara skattefri. För äldre personskadelivräntor föreslås en särskild schablonregel för uppdelning av livräntan i en skattepliktig och en skattefri del.

De nya bestämmelserna föreslås i princip gälla fr. o. m. 1977 års taxering.

1 Förslag till Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrives att 19 §, 32 § 1 mom., anvisningarna till 19 §, punkt 5 av anvisningarna till 46 § samt punkt 1 av anvisningarna till 50 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §¹

Till skattepliktig inkomst enligt denna lag räknas icke:

vad som vid bodelning eller eljest på grund av giftorätt tillfallit make eller vad som förvärvats genom arv, testamente, fördel av oskift bo eller gåva;

vinst å icke yrkesmässig avyttring av lös egendom i andra fall än som avses i 35 § 3 eller 4 mom.;

vinst i svenskt lotteri eller vinst vid vinstdragning på här i riket utfärdade premieobligationer och ej heller sådan vinst i utländskt lotteri eller vid vinstdragning på utländska premieobligationer, som uppgår till högst 100 kronor;

ersättning, som på grund av försäkring jämlikt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring tillfallit den försäkrade, om icke ersättningen grundas på förvärvsinkomst av 4 500 kronor eller högre belopp för år eller utgör föräldräpning, så ock sådan ersättning enligt annan lag eller särskild författning, som utgått annorledes än på grund av sjukförsäkring, som nyss sagts, till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring om icke ersättningen grundas på förvärvsinkomst av 4 500 kronor eller högre belopp för år, ävensom ersättning, vilken vid sjukdom eller olycksfall tillfallit någon på grund av annan försäkring, som icke tagits i

ersättning, som på grund av försäkring jämlikt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring tillfallit den försäkrade, om icke ersättningen grundas på förvärvsinkomst av 4 500 kronor eller högre belopp för år eller utgör föräldräpning, så ock sådan ersättning enligt annan lag eller särskild författning, som utgått annorledes än på grund av sjukförsäkring, som nyss sagts, till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring om icke ersättningen grundas på förvärvsinkomst av 4 500 kronor eller högre belopp för år, ävensom ersättning, vilken vid sjukdom eller olycksfall tillfallit någon på grund av annan försäkring, som icke tagits i

¹ Senaste lydelse 1975:1347.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

samband med tjänst, dock att till skattepliktig inkomst räknas ersättning i form av pension eller annan livränta, så ock ersättning som utgår på grund av trafikförsäkring eller, med nedan angivet undantag, annan ansvarighetsförsäkring och avser förlorad inkomst av skattepliktig natur;

samband med tjänst, dock att till skattepliktig inkomst räknas ersättning i form av pension eller *i form av livränta i den mån livräntan är skattepliktig enligt 32 § 1 eller 2 mom.*, så ock ersättning som utgår på grund av trafikförsäkring eller, med nedan angivet undantag, annan ansvarighetsförsäkring *eller på grund av skadeståndsförsäkring* och avser förlorad inkomst av skattepliktig natur;

ersättning på grund av ansvarighetsförsäkring enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer till den del ersättningen utgår under de första trettio dagarna av den tid den skadade är arbetsoförmögen och beräknas så att ersättningen uppgår för insjuknandedagen till högst 30 kronor och för övriga dagar till högst 6 kronor för dag;

belopp, som till följd av försäkringsfall eller återköp av försäkringen utgått på grund av kapitalförsäkring;

ersättning på grund av skadeförsäkring, dock ej i den mån köpeskilling, som skulle hava influtit därest försäkrad egendom i stället försålts, varit att hänföra till intäkt av jordbruksfastighet, av annan fastighet eller av rörelse eller i den mån ersättningen eljest motsvarar sådan skattepliktig intäkt eller motsvarar sådan avdragsgill omkostnad, vilken är att hänföra till någon av nämnda förvärvskällor;

vinstandel, återbäring eller premieåterbetalning, som utgått på grund av annan personförsäkring än pensionsförsäkring eller sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring som tagits i samband med tjänst, samt vinstandel, som utgått på grund av skadeförsäkring, och premieåterbetalning på grund av skadeförsäkring, för vilken rätt till avdrag för premie icke förelegat;

ersättning jämlikt lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare om icke ersättningen grundas på förvärvsinkomst av 4 500 kronor eller högre belopp för år;

periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, i den mån givaren enligt 20 § eller punkt 5 av anvisningarna till 46 § icke är berättigad till avdrag för utgivet belopp;

stipendier till studerande vid undervisningsanstalter eller eljest avsedda för mottagarens utbildning;

studiestöd enligt 2, 3 eller 4 kap. studiestödslagen (1973:349), internatbidrag, återbetalningspliktiga studiemedel och resekostnadsersättning enligt 6 och 7 kap. samma lag samt sådant särskilt bidrag vilket enligt av regeringen eller statlig myndighet meddelade bestämmelser utgår till deltagare i ar-

Nuvvarande lydelse

Föreslagen lydelse

betsmarknadsutbildning samt med dem i fråga om sådant bidrag likställda, och äger i följd härav den bidragsberättigade icke göra avdrag för kostnader som avsetts skola bestridas med bidrag av förevarande slag;

allmänt barnbidrag;

lön eller annan gottgörelse, för vilken skall erläggas skatt enligt lagen (1958:295) om sjömansskatt;

kontantunderstöd, som utgives av arbetslöshetsnämnd med bidrag av statsmedel;

handikappersättning enligt 9 kap. lagen om allmän försäkring, så ock hemsjukvårdsbidrag, som utgår av kommunala eller landstingskommunala medel till den vårdbehövande;

kommunalt bostadstillägg enligt lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension;

kommunalt bostadstillägg till handikappade;

bostadstillägg som avses i kungörelserna (1968:425) om statliga bostadstillägg till barnfamiljer och (1973:379) om statskommunala bostadstillägg;

sådan gottgörelse för utgift eller kostnad som arbetsgivare uppburit från personalstiftelse ur medel, för vilka avdrag icke medgivits vid taxering, vid första tillfälle dylika medel finnas i stiftelsen;

gottgörelse som arbetsgivare uppburit från pensionsstiftelse, till den del stiftelsen ej ägt andra medel för att lämna gottgörelsen än sådana för vilka avdrag icke åtnjutits vid avsättning till stiftelsen;

kompensation av staten för bensinskatt på bensin som förbrukats vid yrkesmässig användning av motorsåg.

(Se vidare anvisningarna.)

32 §

1 mom.² Till intäkt av tjänst hänföras:

avlönning, arvode, traktamente, sportler och annan förmån i penningar, bostad eller annat, som utgått för tjänsten;

pension och i den mån icke annat följer av vad nedan i 2 mom. stadgas livränta, som utgått på grund av sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkring eller annorledes än på grund av försäkring, ävensom ersättning, som i annan form än livränta utgått på

pension och i den mån icke annat följer av vad nedan i 2 mom. stadgas livränta, som utgått på grund av sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkring eller annorledes än på grund av försäkring – dock, såvitt fråga är om sådan livränta till följd av personskada

² Senaste lydelse 1970:130.

Nuvarande lydelse

grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, tagen i samband med tjänst – dock icke ersättning, som avser sjukvårds- eller läkarekostnader – samt undantagsförmåner, periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, som i 31 § avses.

Föreslagen lydelse

som icke avses i 2 mom., endast livränta eller del därav som avser ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur – ävensom ersättning, som i annan form än livränta utgått på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, tagen i samband med tjänst – dock icke ersättning, som avser sjukvårds- eller läkarekostnader – samt undantagsförmåner, periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, som i 31 § avses samt engångsbelopp som utgår till följd av personskada och utgör skattepliktig intäkt enligt anvisningarna till 19 §.

Som intäkt av tjänst räknas jämväl annat belopp än ovan sagts – såsom vinstandel, återbäring eller vid återköp av försäkring uppburet belopp – vilket utgått på grund av pensionsförsäkring eller sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst.

Sådan ersättning på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring som tecknas av arbetsgivare till förmån för arbetstagare och som bestämmes med hänsyn även till andra omständigheter än den försäkrades levnadsålder och anställningstid räknas endast delvis som intäkt av tjänst på sätt närmare anges i punkt 11 av anvisningarna. Motsvarande gäller i fråga om sådan avgångsersättning som annorledes än på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring utbetalas av staten till arbetstagare.

Har tjänsteinnehavare såsom löneförmån innehaft fastighet på sådant sätt, att garantibelopp för fastigheten skall enligt 47 § upptagas som skattepliktig inkomst för honom, skall dock intäkt, vilken tjänsteinnehavaren åtnjutit från fastigheten, räknas såsom intäkt av jordbruksfastighet eller av annan fastighet.

Anvisningar

till 19 §³

Socialhjälp, begravningshjälp samt underhåll, som lämnats fånge eller patient å hospital, m. m. dyl. är icke att hänföra till skattepliktig inkomst. Detsamma gäller i fråga om till föreningar influtna medlemsavgifter.

Med skadeståndsförsäkring förstås försäkring, enligt vilken den försäk-

³ Senaste lydelse 1975:1174.

Nuvarande lydelse

Utbytes sådan livränta eller del därav, som enligt bestämmelserna i 32 § i sin helhet skall räknas såsom skattepliktig intäkt, mot belopp för en gång, skall beträffande detta belopp i beskattningshänseende gälla vad om sådan livränta är stadgat. Sker utbyte, helt eller delvis, av annan livränta än nyss sagts mot engångsbelopp, skall beloppet anses utgöra icke skattepliktig intäkt.

Föreslagen lydelse

rade äger utfå ersättning för skadestånd vartill han är berättigad på grund av personskada (överfallsskydd o. d.).

Ersättning till följd av personskada som utgår i annan form än periodisk utbetalning (engångsbelopp) och avser förlorat inkomst av skattepliktig natur – varunder inbegripes skattepliktig ersättning för förlorat underhåll – utgör skattepliktig intäkt såvida icke annat följer av övriga bestämmelser i denna lag.

Om engångsbelopp, som utgår till följd av personskada, utgör ersättning för framtida förlust av skattepliktig inkomst, skall dock 40 procent av beloppet avräknas såsom icke skattepliktig del. Uppbär skattskyldig två eller flera sådana engångsbelopp till följd av samma personskada, skall vad som nu har sagts gälla varje sådant belopp. Vad som avräknas från ett eller flera engångsbelopp får emellertid sammanlagt icke överstiga femton basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Härvid skall avräknad del av ett engångsbelopp uttryckas i det basbelopp, som har fastställts för januari månad det beskattningsår under vilket engångsbeloppet blivit tillgängligt för lyftning.

Utbytes sådan livränta eller del därav, som utgår till följd av personskada och utgör skattepliktig intäkt enligt 32 § 1 mom., mot engångsbelopp, gälla bestämmelserna i föregående stycke beträffande sådant engångsbelopp. Utbytes annan livränta eller del därav, som utgör skattepliktig intäkt enligt 32 § 1 mom., mot engångsbelopp, skall hela engångsbeloppet upptagas såsom skattepliktig in-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

täkt. Sker utbyte, helt eller delvis, av annan livränta än *nu* sagts mot engångsbelopp, skall beloppet anses utgöra icke skattepliktig intäkt.

Lön, som utgår från arbetsgivare i sådana fall, då denne på grund av 3 kap. 16 § andra eller tredje stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring äger uppbära arbetstagaren tillkommande ersättning från allmän försäkringskassa, är skattepliktig intäkt. För arbetsgivaren är den av honom i nämnda fall uppburna ersättningen från försäkringskassan ävensom annan därifrån uppburen ersättning i anledning av kostnad för den anställdes räkning att betrakta som skattepliktig inkomst, dock att ersättningen icke är skattepliktig för arbetsgivaren, därest den till den anställde utbetalda lönen eller den för honom havda kostnaden utgör för arbetsgivaren icke avdragsgill utgift i förvärvskälla. Ersättning, som annorledes än i form av pension eller annan livränta utbetalas av arbetsgivare vid yrkesskada i de fall, då arbetsgivaren står s. k. självrisk enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, räknas till skattepliktig inkomst enligt de grunder som skulle hava gällt vid försäkring enligt sistnämnda lag.

Skatteplikt föreligger icke för bidrag från stat eller kommun, vilka enligt av regeringen eller av statlig myndighet meddelade bestämmelser utgå, i samband med utbildning eller omskolning, till arbetslösa och partiellt arbetslösa samt med dem i fråga om sådana bidrag likställda i den mån bidragen avse traktamente och särskilt bidrag. Skatteplikt föreligger ej heller för bidrag som utgår enligt förordningen om bidrag till vanföra ägare av motorfordon.

Statsbidrag, som utgår till näringsidkare för hans näringsverksamhet, är icke skattepliktig inkomst, om bidraget använts för att bestrida kostnad för vilken rätt till avdrag icke föreligger vare sig direkt såsom omkostnad eller i form av årliga värdeminskingsavdrag. Har bidraget använts för att bestrida sådan kostnad i verksamheten som är på en gång avdragsgill vid taxeringen, utgör bidraget skattepliktig intäkt. Är den kostnad för vilken bidraget utgår avdragsgill vid taxeringen för tidigare beskattningsår än det då bidraget skall upptagas som intäkt, får den skattskyldige i stället åtnjuta avdrag för kostnaden vid taxeringen för det år då bidraget upptages som intäkt. Yrkande härom skall göras i deklarationen avseende det beskattningsår då yrkande om avdraget eljest enligt denna lag först skolat framställas. Återbetalas bidrag, som upptagits som intäkt, får den skattskyldige göra avdrag för det återbetalade beloppet. Har bidraget använts för att anskaffa tillgång, för vilken anskaffningskostnaden får avdragas genom årliga värdeminskingsavdrag, skall vid beräkning av värdeminskingsavdrag såsom anskaffningskostnad anses endast så stor del av kostnaden som icke täckts av bidraget. Är bidraget större än det taxeringsmässiga restvärdet för tillgången, skall ett belopp motsvarande skillnaden utgöra skattepliktig intäkt

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

för mottagaren. Återbetalas statsbidrag, som påverkat beräkningen av anskaffningskostnaden i nu avsett hänseende, får tillgångens avskrivningsunderlag ökas med vad som återbetalats, dock med högst det belopp varmed beräkningen påverkats. I den mån statsbidrag enligt vad nyss föreskrivits utgjort skattepliktig intäkt, får den skattskyldige vid återbetalningen tillgodoföra sig avdrag för den del som sålunda utgjort skattepliktig intäkt. Har bidraget använts för att anskaffa tillgångar avsedda för omsättning eller förbrukning (lager), utgör bidraget skattepliktig intäkt, men skall å andra sidan vid tillämpning av 41 § och anvisningarna till nämnda paragraf den del av lagret för vilken anskaffningskostnaden täckts av bidraget icke medräknas vid värdesättningen av tillgångarna. Återbetalas statsbidrag, som använts för anskaffande av lagertillgångar, får den skattskyldige göra avdrag för det återbetalade beloppet. Tillgångarnas anskaffningsvärde skall därvid anses ökat med det återbetalade beloppet. Vad som ovan sagts i detta stycke äger motsvarande tillämpning för statsbidrag i form av amorteringsfritt lån (avskrivningslån). Omställningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368) och kontant arbetsmarknadsstöd utgör skattepliktig intäkt.

Skatteplikt föreligger icke för engångsbidrag som utgår i samband med arbetsplacering som utgör led i arbetsmarknadsstyrelsens omhändertagande av flyktingar.

Skatteplikt föreligger ej heller för bidrag, som stiftelsen Dag Hammar-skjolds Minnesfond till fullföljande av sitt ändamål utgiver för mottagarens utbildning.

Enligt 46 § 2 mom. första stycket 4) föreligger viss rätt till avdrag för bidrag till barns underhåll. Sådant underhållsbidrag skall icke hänföras till skattepliktig inkomst.

till 46 §

5.⁴ Som förutsättning för allmänt avdrag för periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning enligt denna punkt gäller att understödet icke utgått till mottagare i givarens hushåll eller, om icke understödet utgjort skadestånd, till mottagare under 18 år eller till mottagare vars utbildning icke är avslutad.

Avdrag medges med utgivet belopp för periodiska utbetalningar till make eller förutvarande make sedan underhållsskyldigheten dem emellan reglerats;

till tidigare anställd;
som utgör skadestånd;

till tidigare anställd;
som utgör skadestånd, dock vid
personskada endast med belopp som
för mottagaren utgör ersättning för

⁴ Senaste lydelse 1973:1113.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

förlorad inkomst av skattepliktig natur;

som utgör livränta eller därmed jämförligt vederlag vid förvärv av egendom genom köp, byte eller därmed jämförligt fång;

på grund av föreskrift i testamente;
från juridisk person.

För annat periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning medgives avdrag med högst 5 000 kronor för varje mottagare. Har givaren under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med sin make, får sådant avdrag åtnjutas för dem båda gemensamt med 5 000 kronor.

till 50 §

1.⁵ Den skattskyldiges skatteförmåga bedömes med hänsyn, å ena sidan, till hans inkomst och förmögenhet samt, å andra sidan, till vad han kan anses hava behövt till nödigt underhåll för sig själv och för make och oförsörjda barn (e x i s t e n s m i n i m u m). Såvida icke särskilda förhållanden till annat föranleda, skall existensminimum bedömas med hänsyn till förhållandena under hela beskattningsåret. Särskilda förhållanden varom nyss sagts få anses föreligga t. ex. i det fall att en skattskyldig under året börjat i förvärvsarbete eller upphört med sådant arbete, i följd varav inkomsten utslagen på hela året understigit existensminimibeloppet; i sådana fall bör existensminimum bedömas med hänsyn till den tid inkomsten åtnjutits.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om bestämmande av existensminimum enligt de grunder som anges i det följande.

Existensminimum i det särskilda fallet bestäms med ledning av normalbelopp för existensminimum. Normalbeloppen utgöra för ensamstående skattskyldig nittiofem (95) procent, för sammanlevande makar etthundra-sextiofem (165) procent och för varje barn fyrtio (40) procent av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för december månad året före det kalenderår som föregår taxeringsåret. Normalbeloppen skola anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och lägges till normalbeloppen.

Normalbeloppen för existensminimum äro i första hand avsedda för skattskyldiga, vilkas inkomst huvudsakligen härflutit av förvärvskällan tjänst.

Vid bestämning av avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum skall såsom inkomst av

Vid bestämning av avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum skall såsom inkomst av

⁵ Senaste lydelse 1976:88.

Nuvarande lydelse

tjänst upptagas den skattskyldiges bruttointäkter – inklusive de bi-inkomster den skattskyldige må hava åtnjutit – i förekommande fall minskade med sådana nödiga utgifter för inkomstens förvärvande, för vilka den skattskyldige vid taxering äger åtnjuta avdrag, t. ex. avgifter, som den skattskyldige erlagt för sådan pensionsförsäkring eller sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst, eller avgifter, som den skattskyldige i samband med tjänsten erlagt för egen eller efterlevandes pensionering annorledes än genom försäkring, eller kostnader för resor till och från arbetet. Utgöres inkomsten av livränta, varom i 32 § 2 mom. förmäles, skall livräntan inräknas i inkomsten med oreducerat belopp. Barnbidrag medräknas icke i inkomsten.

Föreslagen lydelse

tjänst upptagas den skattskyldiges bruttointäkter – inklusive de bi-inkomster den skattskyldige må hava åtnjutit – i förekommande fall minskade med sådana nödiga utgifter för inkomstens förvärvande, för vilka den skattskyldige vid taxering äger åtnjuta avdrag, t. ex. avgifter, som den skattskyldige erlagt för sådan pensionsförsäkring eller sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst, eller avgifter, som den skattskyldige i samband med tjänsten erlagt för egen eller efterlevandes pensionering annorledes än genom försäkring, eller kostnader för resor till och från arbetet. Utgöres inkomsten av livränta, varom i 32 § 2 mom. förmäles, skall livräntan inräknas i inkomsten med oreducerat belopp. *Även sådan livränta till följd av personskada som icke är av skattepliktig natur skall inräknas i inkomsten.* Barnbidrag medräknas icke i inkomsten.

Fråga om avdrag i andra fall för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum får bedömas med särskilt beaktande av att en riktig uppskattning verkställs av inkomstförhållandena, speciellt med hänsyn till den omfattning, vari naturaförmåner må hava åtnjutits, och dessa förmånens värde.

Har den skattskyldige haft lägre levnadskostnader än normalt skall den skattskyldiges existensminimum anses hava i motsvarande mån understigit normalbeloppet, t. ex. om en ogift skattskyldig haft gemensamt hushåll med anhöriga eller andra eller om en skattskyldig åtnjutit särskild förmån i form av billiga livsförnödenheter eller andra liknande förmåner. I regel torde anledning överhuvud icke föreligga att bevilja avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum åt s. k. hemmasöner eller hemmadöttrar. Icke heller må avdrag medgivnas, om den skattskyldige ägt tillgångar; dock att härvid bortses från sedvanliga husgeråd, möbler och kläder, arbetsredskap, mindre bostadsfastighet av enklaste beskaffenhet osv. Å andra sidan må existensminimum beräknas hava överstigit normalbeloppet, om den skattskyldige haft utgifter för underhåll av make och barn, med vilka han icke levt tillsammans under beskattningsåret. Existensminimum för den skattskyldige

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

må jämväl i annat fall bestämmas högre än normalbeloppet, om särskilda skäl därtill föranleda.

Har den skattskyldige under beskattningsåret enligt beslut av den lokala skattemyndigheten åtnjutit befrielse från eller nedsättning av den preliminära skatten på grund av nedsatt skatteförmåga vid existensminimum, bör vid prövning av frågan om avdrag vid taxeringen för nedsatt skatteförmåga avvikelser icke ske från det av förstnämnda myndighet fastställda existensminimibeloppet, såvida icke nya omständigheter framkommit; såsom exempel å dylika omständigheter må nämnas att den skattskyldige äger tillgångar, varom den lokala skattemyndigheten saknat kännedom, eller att den skattskyldiges ekonomiska ställning påtagligt förbättrats efter den lokala skattemyndighetens beslut.

Har den skattskyldige icke haft högre inkomst än det för honom beräknade existensminimibeloppet och har detta befunnits bero av förhållande, varom i 50 § 2 mom. tredje stycket förmäles, bör avdrag för nedsatt skatteförmåga medgivnas med så stort belopp, att den skattskyldige icke påföres beskattningsbar inkomst. Har den skattskyldige rätt att åtnjuta skattereduktion enligt 2 § 4 eller 5 mom. uppbördslagen (1953:272), skall avdrag för nedsatt skatteförmåga beräknas med beaktande härav.

Är inkomsten högre än nyss sagts men icke så stor, att inkomsten minskad med skatten därå uppgår till existensminimum, bör avdrag för nedsatt skatteförmåga beviljas med så stort belopp, att större skatt icke kommer att uttagas än att inkomsten, minskad med skatten, uppgår till beloppet av existensminimum.

Nedsatt arbetsförmåga skall anses föreligga jämväl i det fall att den skattskyldige på grund av arbetsskygghet eller missanpassning eller eljest av psykiska skäl har svårt att förvärva normal arbetsinkomst.

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

1. De nya bestämmelserna i 19 § – utom såvitt avser ersättning på grund av skadeståndsförsäkring – samt i 32 § 1 mom., anvisningarna till 19 § och punkt 1 av anvisningarna till 50 § tillämpas första gången vid 1977 års taxering.

Har livränta som utgår på grund av personskada och icke avser ersättning för förlorat underhåll fastställts före den 1 januari 1976 gäller dock följande. Vid tillämpning av 32 § 1 mom. i dess nya lydelse skall hälften av det till ett beskattningsår hänförliga livräntebeloppet, till den del detta icke överstiger det basbelopp som enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring har fastställts för januari månad beskattningsåret, anses avse ersättning för annat än förlorad inkomst av skattepliktig natur (skattefri del av livräntan). Utbytes sådan livränta mot engångsbelopp, skall vid tillämpning av de nya bestäm-

melserna i anvisningarna till 19 § så stor del av engångsbeloppet anses utgöra ersättning för annat än förlorad inkomst av skattepliktig natur som motsvarar förhållandet mellan den enligt föregående mening skattefria delen av det till året för utbytet hänförliga livräntebeloppet och hela detta livräntebelopp. I fråga om livränta som utgår enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande och som bestämmes av eller utbetalas från riks försäkringsverket samt i fråga om utbyte av sådan livränta mot engångsbelopp skall vad nu sagts gälla även beträffande livränta som har fastställts den 1 januari 1976 eller senare på grund av skadefall som har inträffat före den 1 juli 1977.

2. De nya bestämmelserna i 19 § angående ersättning på grund av skadeståndsförsäkring och i punkt 5 av anvisningarna till 46 § tillämpas första gången vid 1978 års taxering. Nämnda anvisningspunkt i dess äldre lydelse tillämpas dock alltjämt vid 1978 och senare års taxeringar i fråga om periodisk utbetalning av skadestånd som har fastställts före utgången av år 1976.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst

Härigenom föreskrives att 3 § 4 mom., punkt 1 av anvisningarna till 1 § samt anvisningarna till 3 § lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

4 mom.² I fråga om inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet gälla lagens bestämmelser, såvitt avser realisationsvinst, vid avyttring av aktie eller andel i bolag vars aktier eller andelar vid tiden för avyttringen ägdes eller innehades på sätt som anges i 54 § femte stycket *nämnda lag* och förvärvats tidigare än två år före *ingången av det år då avyttringen sker*, samt sådan vinst vid avyttring av fastighet som avses i 35 § 2 mom. andra stycket sagda lag eller som till mer än hälften utgöres av återvunna avdrag för värdeminskning av den avyttrade fastigheten.

(Se vidare anvisningarna.)

Föreslagen lydelse

3 §

4 mom. I fråga om inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet gälla lagens bestämmelser, såvitt avser realisationsvinst, vid avyttring av aktie eller andel i bolag vars aktier eller andelar vid tiden för avyttringen ägdes eller innehades på sätt som anges i 54 § femte stycket *kommunalskattelagen (1928:370)* och förvärvats tidigare än två år före *avyttringen*, samt sådan vinst vid avyttring av fastighet som avses i 35 § 2 mom. andra stycket sagda lag eller som till mer än hälften utgöres av återvunna avdrag för värdeminskning av den avyttrade fastigheten.

(Se vidare anvisningarna.)

Anvisningar

till 1 §

1.³ Inkomst skall enligt denna lag anses hänförlig till visst beskattningsår, om intäkten exempelvis intjänats eller eljest motprestation för densamma i någon form lämnats under ifrågavarande år.

För att en inom visst beskattningsår åtnjuten inkomst skall anses utgöra ackumulerad inkomst enligt denna lag fordras, att inkomsten hänför sig till minst två beskattningsår.

Engångsbelopp, som uppbäres såsom ersättning för årlig pension, skall i allmänhet anses hänföra sig till tio år.

Engångsbelopp, som uppbäres såsom ersättning för årlig pension, skall i allmänhet anses hänföra sig till tio år. *Engångsbelopp, som utgår*

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:860.

² Senaste lydelse 1976:346.

³ Senaste lydelse 1976:71.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

till följd av personskada och avser ersättning för framtida förlust av skattepliktig inkomst, anses icke såsom ackumulerad inkomst.

Akkumulerad inkomst, som avses i 3 § 4 mom., skall anses hänföra sig till det antal år den skattskyldige innehafte aktien eller andelen.

Intäkt av skogsbruk skall anses hänförlig till det antal år som motsvarar förhållandet mellan intäkten, minskad med vederbörliga avdrag, och värdet av ett års skogstillväxt å fastigheten.

Akkumulerad inkomst, som avses i 3 § 2 mom. vid 6)–8) samt i 3 § 3 mom. vid 2), 5) och 6), skall anses hänföra sig till det antal år den skattskyldige bedrivit jordbruket eller rörelsen. Har skattskyldig åtnjutit ackumulerad inkomst som nu sagts i egenskap av delägare i handels- eller kommanditbolag, skall inkomsten anses hänförlig till den tid han varit delägare i bolaget. Inkomsten skall dock anses hänförlig till kortare tid än den skattskyldige bedrivit jordbruket eller rörelsen eller varit delägare i bolaget, därest han så yrkar och företer utredning om det antal år vartill inkomsten hänför sig, eller eljest om det framstår såsom uppenbart att inkomsten hänför sig till kortare tid.

Akkumulerad inkomst, som avses i 3 § 2 mom. vid 5)–7) samt i 3 § 3 mom. vid 2), 5) och 6), skall anses hänföra sig till det antal år den skattskyldige bedrivit jordbruket eller rörelsen. Har skattskyldig åtnjutit ackumulerad inkomst som nu sagts i egenskap av delägare i handels- eller kommanditbolag, skall inkomsten anses hänförlig till den tid han varit delägare i bolaget. Inkomsten skall dock anses hänförlig till kortare tid än den skattskyldige bedrivit jordbruket eller rörelsen eller varit delägare i bolaget, därest han så yrkar och företer utredning om det antal år vartill inkomsten hänför sig, eller eljest om det framstår såsom uppenbart att inkomsten hänför sig till kortare tid.

Har jordbruk eller rörelse, som bedrivits av den ena av två makar, övertagits av den andra maken, skall denne, om han så yrkar, anses hava bedrivit jordbruket eller rörelsen jämväl under den förstnämnda makens innehav av förvärvskällan, under förutsättning att makarna då voro taxerade med tillämpning av 11 § 1 mom. lagen om statlig inkomstskatt eller, därest andra maken haft inkomst, skulle hava taxerats med tillämpning av nämnda bestämmelse. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning när andel i handels- eller kommanditbolag, som ägts av den ena av två makar, övertagits av den andra maken samt när jordbruk, rörelse eller andel i bolag i samband med den ena makens död övertagits av den andra maken, och denne var ensam dödsbodelägare. Inkomst, som enligt tredje stycket av anvisningarna till 52 § kommunalskattelagen (1928:370) taxeras hos make, skall icke till någon del anses utgöra ackumulerad inkomst.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Vad i nästföregående stycke stadgas om makar skall i tillämpliga delar gälla även andra skattskyldiga, vilka taxeras med tillämpning av där angivna bestämmelse.

Vid skatteberäkning enligt 1 § skall oskift dödsbo och den avlidne anses som en och samma skattskyldig.

till 3 §⁴

Vad i 3 § 2 mom. vid 3) sägs angående intäkt av jordbruksfastighet genom upplåtelse av nyttjanderätt skall icke gälla beträffande upplåtelse av rätt att avverka skog.

Vad i 3 § 2 mom. vid 2) sägs angående intäkt av jordbruksfastighet genom upplåtelse av nyttjanderätt skall icke gälla beträffande upplåtelse av rätt att avverka skog.

Såsom ersättning vid överlåtelse av hyresrätt anses jämväl vad skattskyldig erhåller för att han flyttar från lokal, använd i rörelsen.

Med skadestånd eller annan i 3 § 3 mom. vid 3) omförmäld ersättning avses i första hand sådan ersättning för inkomstbortfall som erhålles med anledning av exempelvis stadsplanering eller gatureglering. Härmed likställs frivilligt överenskommen ersättning, vilken avtalats under sådana förhållanden att möjlighet till tvångsåtgärder förelegat om frivillig uppgörelse ej träffats.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 3 § 2 mom. vid 6) och 7) och 3 § 3 mom. vid 5) skall med avyttring likställas förlust av tillgång, därest ersättning på grund av skadeförsäkring utgått och ersättningen icke föranlett avdrag för avsättning till särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 3 § 2 mom. vid 5) och 6) och 3 § 3 mom. vid 5) skall med avyttring likställas förlust av tillgång, därest ersättning på grund av skadeförsäkring utgått och ersättningen icke föranlett avdrag för avsättning till särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar.

Skatteberäkning för ackumulerad inkomst enligt 3 § 2 mom. vid 7) samt 3 § 3 mom. vid 4) och 5) får ske endast under förutsättning

Skatteberäkning för ackumulerad inkomst enligt 3 § 2 mom. vid 6) samt 3 § 3 mom. vid 4) och 5) får ske endast under förutsättning

a t t vid beskattningsårets utgång kvarvarande, icke avyttrade inventarier och varor – frånsett tillgångar som vid upplåtelse av rörelse utarrenderats – äro av allenast obetydlig omfattning,

a t t vid nämnda tidpunkt icke kvarstår avsättning, som skett till lagerregleringskonto eller särskild nyanskaffningsfond eller som, till ersättande av avyttrat fartyg eller till ersättande av förlorade tillgångar i verksamheten, skett till särskilda investeringsfonder för avyttrat fartyg eller för förlorade inventarier och lagertillgångar,

⁴ Senaste lydelse 1967:97.

s a m t a t t, såvitt avser rörelse, den skattskyldige icke under beskattningensåret börjat ny rörelse, som med hänsyn till varusortiment eller liknande kan anses utgöra fortsättning av den tidigare rörelsen.

Utöver vad i nästföregående stycke sägs skall som förutsättning för skatteberäkning för ackumulerad inkomst vid upplåtelse av rörelse gälla, att upplåtelsen utgör ett led i rörelsens avveckling.

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

1. Bestämmelserna i 3 § 4 mom. i dess nya lydelse tillämpas i fråga om realisationsvinst på grund av avyttring som sker efter utgången av mars 1976.

2. De nya bestämmelserna i punkt 1 tredje stycket av anvisningarna till 1 § tillämpas första gången vid 1977 års taxering.

3 Förslag till Lag om ändring i taxeringslagen (1956:623)

Härigenom föreskrives att 37 § 1 mom. taxeringslagen (1956:623)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

37 §

Nuvarande lydelse

1 m o m .² Till ledning vid inkomstaxering skola varje år utan anmaning uppgifter (kontrolluppgifter) för nästföregående kalenderår avlämnas på sätt framgår av följande uppställning:

Uppgiftsskyldig	Vem uppgiften skall avse	Vad uppgiften skall avse
<p>1.a) Statlig och kommunal myndighet, b) aktiebolag, ekonomisk förening, fond, stiftelse och annan juridisk person än dödsbo, c) fysisk person och dödsbo, som bedrivit rörelse eller jordbruk, däri inbegripet skogsbruk, i fråga om förmåner, som utgått från sådan förvärvskälla, samt d) fysisk person och dödsbo, som innehaft annan fastighet, i fråga om förmåner som utgått från sådan förvärvskälla.</p>	<p>Den som hos den uppgiftsskyldige innehaft anställning eller uppdrag eller utfört tillfälligt arbete eller som av den uppgiftsskyldige åtnjutit pension, livränta eller periodiskt utgående ersättning, ävensom den som åtnjutit förmån från personalstiftelse eller annan stiftelse.</p>	<p>Avlöning, arvode, annan ersättning eller förmån, oavsett huruvida denna utgått kontant eller såsom naturaförmån samt oavsett om densamma utgör ersättning för kostnader, som mottagaren haft att bestrida. Har mottagaren haft att erlægga vederlag för åtnjuten naturaförmån, skall uppgift om förmånen och vederlaget lämnas.</p> <p>U n d a n t a g :</p> <p>a) folkpension, när tilläggspension --- delägare i företaget.</p>

¹Lagen omtryckt 1971:399. Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:773.

²Som senaste lydelse har upptagits lydelsen enligt prop. 1976/77:45.

Nuvarande lydelse

Uppgiftsskyldig	Vem uppgiften skall avse	Vad uppgiften skall avse
3. Försäkringsanstalt och understödsförening.	Den som från anstalten eller föreningen uppburit belopp, ej understigande 200 kronor för hela året, på grund av försäkring av den art att skatteplikt för beloppet föreligger.	Utgivet belopp.

Föreslagen lydelse

I m o m . Till ledning vid inkomsttaxering skola varje år utan anmaning uppgifter (kontrolluppgifter) för nästföregående kalenderår avlämnas på sätt framgår av följande uppställning:

1.a) Statlig och kommunal myndighet,	Den som hos den uppgiftsskyldige innehaft anställning eller uppdrag eller utfört tillfälligt arbete eller som av den uppgiftsskyldige åtnjutit pension, livränta eller periodiskt utgående ersättning, ävensom den som åtnjutit förmån från personalstiftelse eller annan stiftelse.	Avlöning, arvode, annan ersättning eller förmån, oavsett huruvida denna utgått kontant eller såsom naturaförmån samt oavsett om densamma utgör ersättning för kostnader, som mottagaren haft att bestrida. Har mottagaren haft att erlagga vederlag för åtnjuten naturaförmån, skall uppgift om förmånen och vederlaget lämnas. <i>Avser livränta skadestånd till följd av personskada skall angivas om livräntan utgör skattepliktig intäkt.</i>
b) aktiebolag, ekonomisk förening, fond, stiftelse och annan juridisk person än dödsbo,		
c) fysisk person och dödsbo, som bedrivit rörelse eller jordbruk, däri inbegripet skogsbruk, i fråga om förmåner, som utgått från sådan förvärvskälla, samt		
d) fysisk person och dödsbo, som innehaft annan fastighet, i fråga om förmåner som utgått från sådan förvärvskälla.		

U n d a n t a g :

a) folkpension, när tilläggs pension enligt lagen om allmän försäkring icke åtnjutes.

Föreslagen lydelse

Uppgiftsskyldig

Vem uppgiften skall avse

Vad uppgiften skall avse

b) ersättning och förmån i anledning av tillfälligt arbete, om det som mottagaren sammanlagt åtnjutit haft ett lägre värde än 100 kronor för hela året,

c) ersättning och förmån till någon i anledning av tillfälligt arbete å annan fastighet än jordbruksfastighet, om vad som sammanlagt utgivits har lägre värde än 300 kronor för hela året och det icke utgör avdragsgill omkostnad i förvärvskällan rörelse,

d) utbetalning till rörelseidkare av ersättning för tillfälligt arbete, om ersättningen utgör intäkt av rörelse för mottagaren,

e) i tjänst som avses i punkt 4 andra stycket av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen utgiven förmån, som icke utgör skattepliktig intäkt för mottagaren,

f) förmåner i annat än penningar, om det som mottagaren i sådant hänseende sammanlagt från den uppgiftsskyldige åtnjutit,

*Föreslagen lydelse*Uppgiftsskyl-
digVem uppgiften
skall avseVad uppgiften
skall avse

efter avdrag för vederlag, uppenbarligen haft ett värde icke överstigande 600 kronor för helt år räknat, om ej förmånen – oavsett värdet – i sin helhet är att hänföra till skattepliktig intäkt,

g) ersättning för resa i tjänsten, motsvarande gjorda utlägg som sammanlagt icke överstiga 500 kronor, och representationsersättning, motsvarande gjorda utlägg, sammanlagt icke överstigande 500 kronor, samt därjämte traktamentsersättning vid vistelse i tjänsten utom tjänstgöringsorten, som sammanlagt icke överstiger 500 kronor eller icke avser mer än 24 dagar för år räknat, därest i kontrolluppgiften anmärkes, att traktamentsersättning utgått (se även 2 mom. fjärde stycket),

h) förmån från stiftelse, om vad som utgivits uppenbarligen icke utgör skattepliktig intäkt för mottagaren, samt

i) ersättning eller för-

Föreslagen lydelse

Uppgiftsskyldig	Vem uppgiften skall avse	Vad uppgiften skall avse
		mån, för vilken mottagaren erlagt sjömansskatt.
		Undantagen gäller ej fåmansföretag, eller till sådant företag hörande personalstiftelse i fråga om uppgifter avseende företagsledaren eller honom närstående person eller delägare i företaget.

3. Försäkringsanstalt och understödsförening.	Den som från anstalten eller föreningen uppburit belopp, ej understigande 200 kronor för hela året, på grund av försäkring av den art att skatteplikt för beloppet föreligger, dock att om livränta utgivits till följd av personskada uppgift skall lämnas även om livräntebelopp som icke är av skattepliktig natur.	Utgivet belopp. Har till följd av personskada utgivits skattepliktigt engångsbelopp skall särskilt anmärkas om skattepliktigt engångsbelopp utgivits tidigare på grund av samma skada. Om så är fallet skall angivas beloppets storlek och utbetalningsåret.
---	--	--

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången i fråga om kontrolluppgift till ledning för 1978 års taxering.

Utdrag
PROTOKOLL
FINANSDEPARTEMENTET
vid regeringssammanträde
1976-10-28

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Mundebo

Proposition om ändrade beskattningsregler för vissa ersättningar vid personskada

1 Inledning

År 1975 ändrades skadeståndslagen (1972:207) i väsentliga hänseenden (prop. 1975:12, LU 1975:16, rskr 1975:133, LU 1975:23, rskr 1975:209, SFS 1975:404). Lagstiftningen grundades i huvudsak på skadeståndskommitténs (Ju 1967:68) betänkande (SOU 1973:51) Skadestånd vid personskada.

I fråga om formen för skadestånd vid personskada hade skadeståndskommittén förordat att engångsbelopp borde komma till större användning och hade samtidigt uttalat att gällande beskattningsregler kunde komma att motverka valet av en sådan ersättningsform. Med anledning härav fick livförsäkringsskattekommittén (Fi 1971:07)¹ i maj 1974 genom tilläggsdirektiv i uppdrag att behandla frågan om inkomstbeskattning av engångsbelopp som utgår vid personskada.

Livförsäkringsskattekommittén har redovisat uppdraget i delbetänkandet (Ds Fi 1975:8) Beskattning av skadestånd i form av engångsbelopp och livränta vid personskada. Kommittén föreslår att engångsbelopp som ersätter framtida förlust av arbetsinkomst skall vara skattepliktigt endast till viss del. Samtidigt föreslås skattefrihet för vissa personskadelivräntor som avser ersättning för ideell skada och vårdkostnader o. d.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Göta hovrätt, kammarrätten i Göteborg, försvarets civilförvaltning, socialstyrelsen, riks-

¹ Generaldirektören Gösta Ekman (ordförande), riksdagsledamöterna Gunnar Engkvist, Grethe Lundblad och Tage Magnusson, sekreteraren Anna Hedborg, professorn Dag Helmers, ombudsmannen Mauritz Johansson, direktören Lars Lindwall och direktören Richard Schönmejr.

försäkringsverket (RFV), försäkringsinspektionen, riksskatteverket (RSV), länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län, skadeståndskommittén (Ju 1967:68), försäkringsrättskommittén (Ju 1974:09), 1972 års skatteutredning (Fi 1972:02), Centralorganisationen SACO/SR, De handikappades riksförbund, Familjeföretagens förening, Folksam, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska företagens riksförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Sveriges advokatsamfund, Sveriges industriförbund, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund (TOR) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

LRF har åberopat yttrande av Lantbrukarnas skattedelegation. SAF och Sveriges industriförbund har avgett ett gemensamt yttrande.

2 Gällande rätt

2.1 Ersättningar som utgår vid personskada

Begreppet personskada har ansetts omfatta inte endast direkta skador på den kroppsliga organismen utan även psykiska chocktillstånd samt kroppsliga och psykiska sjukdomstillstånd. Uttrycket "skada" används också för att beteckna olika följder av en personskada. Skadeföljderna kan omfatta såväl fysiskt och psykiskt lidande (ideell skada) som kostnader och inkomstförlust (ekonomisk skada).

I svensk rätt finns ett omfattande system av regler som har till syfte att ge den som har tillfogats personskada gottgörelse för de olika skadeföljderna. Ersättningsrätt kan föreligga enligt skadeståndsrättens regler. När skadeståndsskyldighet föreligger brukar den skadeståndsskyldiges ansvar i de flesta fall vara täckt av ansvarsförsäkring. Den skadelidande har i regel också eget försäkringsskydd. Socialförsäkringen ger alla medborgare ett grundläggande ekonomiskt skydd vid personskada. Ersättningsrätt kan också föreligga enligt kollektiva eller individuella liv-, sjuk- och olycksfallsförsäkringar. Ersättning vid personskada kan även utgå på annan grund, t. ex. enligt särskilda författningsbestämmelser.

Den ersättning som fastställs i ett personskadefall kan avse skadeföljder i såväl förfluten tid som framtiden. Ersättningen kan utgå i olika former, nämligen som engångsbelopp eller som periodiskt utfallande belopp (sjukpenning, pension, livränta m. m.). Med uttrycket engångsbelopp avses i första hand ett kapitalbelopp som utbetalas vid ett enskilt tillfälle för att täcka en eller flera bestämda skadeföljder. Begreppet omfattar dock även två eller flera belopp som utgår för samma ändamål under förutsättning att beloppen inte utbetalas med sådan regelbundenhet att de måste anses utgöra periodisk ersättning.

2.1.1 Skadestånd

Enligt skadeståndslagen (1972:207, omtryckt 1975:404, ändrad senast 1975:1411), SkL, skall skadestånd till den som tillfogats personskada i princip omfatta full ersättning för såväl ideell som ekonomisk skada. Till ideell skada i traditionell mening räknas dels det fysiska och psykiska lidandet under den akuta sjukdomstiden (sveda och värk), dels de besvär av olika slag som skadan medför för framtiden (lyte och stadigvarande men). Som ideell skada räknas enligt SkL också vissa skadeföljder som delvis kan anses ha ekonomisk karaktär, t. ex. vissa fördyrade levnadsomkostnader, extra resekostnader, utgifter för proteser och liknande hjälpmedel m. m., samt vissa allmänna besvär och olägenheter till följd av skadan, bl. a. ökad uttrötning i och frånvaro från arbetet samt risk för förlust av extrainkomster. Den ekonomiska skadan omfattar sjukvårdskostnader och andra utgifter på grund av personskadan samt förlust av inkomst i förfluten tid och i framtiden. Ersättning för inkomstbortfall i förfluten tid skall avse den faktiska inkomstförlusten. Beräkningen av framtida inkomstförlust skall enligt SkL grunda sig på ett ekonomiskt invaliditetsbegrepp. Ersättningen skall motsvara skillnaden mellan den inkomst som den skadelidande skulle ha kunnat uppbära, om han inte hade skadats, och den inkomst som han kan beräknas komma att uppnå genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter och som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till tidigare utbildning och verksamhet, omskolning o. d. samt ålder, boställningsförhållanden och liknande omständigheter. Med inkomstförlust skall likställas intrång i näringsverksamhet och med inkomst skall likställas värdet av hushållsarbete i hemmet.

Har den skadade avlidit, utgår ersättning för begravningskostnader och i skälig omfattning för annan kostnad till följd av dödsfallet. Efterlevande som enligt lag hade rätt till underhåll av den avlidne eller som eljest var beroende av honom för sin försörjning har rätt till ersättning för förlust av underhåll, om underhåll utgick vid tiden för dödsfallet eller om det kan antagas att underhåll skulle ha kommit att utgå inom en nära framtid därefter.

Ersättning för ideell skada utgår normalt i form av engångsbelopp. Det samma gäller ersättning för kostnader och för förlust av inkomst i förfluten tid. Ersättning för mer omfattande framtida kostnader vid större skador fastställs dock ofta i form av livränta. När det gäller framtida inkomstförlust eller förlust av underhåll utgår ersättningen i form av livränta eller engångsbelopp eller som en kombination av dessa ersättningsformer. Är ersättning för framtida inkomstförlust eller förlust av underhåll av väsentlig betydelse för den skadelidandes försörjning, skall den dock enligt SkL utgå som livränta om inte särskilda skäl talar emot detta. Fastställd livränta kan, om skäl föreligger, helt eller delvis bytas ut mot engångsbelopp. I förarbetena till SkL har uttalats att det är önskvärt att engångsbelopp som

ersättningsform används i ökad omfattning.

Den som har rätt till skadestånd kan samtidigt vara berättigad till annan ersättning på grund av personskadan. När skadeståndet på detta sätt sammanträffar med andra förmåner skall skadestånd som utgör ersättning för inkomstförlust eller förlust av underhåll minskas med dels ersättning som utgår på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (omtryckt 1973:08, ändrad senast 1976:622), AFL, eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (ändrad senast 1976:619), YFL, eller annan likartad förmån, dels sjuklön eller pension som utges av arbetsgivare på grund av anställningsavtal, dels pension som utgår på grund av kollektiv tjänstepensionsförsäkring, dels periodisk ersättning som utgår på grund av sådan olycksfalls- eller sjukförsäkring som har meddelats på grund av kollektivavtal.

2.1.2 Ansvarsförsäkring o. d.

Inom försäkringssummans ram täcker denna form av försäkring den skadeståndsskyldiges ansvar enligt skadestandsreglerna. Det är i dag betydligt vanligare att skadestånd utgår ur ansvarsförsäkring än att det betalas av den skadeståndsskyldige själv. Frivillig ansvarsförsäkring ingår ofta som ett moment i en kombinerad försäkring, t. ex. hemförsäkring eller företagsförsäkring. Det finns också olika former av obligatorisk ansvarsförsäkring, bl. a. trafikförsäkringen.

En särskild form av ansvarsförsäkring är den s. k. trygghetsförsäkringen vid yrkesskada (TFY). Försäkringen grundar sig på kollektivavtal. Numera står TFY eller liknande försäkringsformer på arbetsmarknaden öppna för praktiskt taget alla förvärvsarbetande. Avsikten är att den som drabbas av personskada genom olycksfall i arbetet skall få ersättning enligt skadeståndsrättens normer utan att behöva visa att arbetsgivaren eller annan är skadeståndsskyldig. Ersättning för sveda och värk, lyte och stadigvarande men samt sjukvårdskostnader och liknande utgifter utgår i huvudsak enligt skadeståndsrättens regler. Under de 30 första dagarna av den tid som den skadade är arbetsoförmögen utgår ersättning med vissa schablonbelopp som är avsedda som en påbyggnad på sjukpenningen enligt AFL. För tid därefter utgår vid bestående invaliditet av låg grad ersättning i form av engångsbelopp för allmänna olägenheter. Vid högre grad av invaliditet ersätts förlust av arbetsinkomst i princip enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler. Ersättning kan sålunda utgå som livränta eller engångsbelopp eller som en kombination av dessa ersättningsformer. Engångsbelopp har i praktiken varit en vanlig form. Vid dödsfall lämnas ersättning för begravningskostnader o. d. och förlust av underhåll.

Den s. k. patientförsäkringen har vissa likheter med TFY. En patient som drabbas av kroppsskada som har direkt samband med sjukvården skall kunna få ersättning enligt skadeståndsrättsliga principer utan att skade-

ståndsansvar behöver fastställas. I detta sammanhang kan även nämnas ögonskadeförsäkringen. Om någon har tillfogats skada i form av förlust eller väsentlig nedsättning av synförmågan på det ena ögat, kan den skadeståndsskyldige teckna försäkring för den skadades räkning. Försäkringen omfattar inkomstförlust m. m. som kan inträffa om även det andra ögat skulle skadas till följd av olycksfall eller sjukdom.

2.1.3 Den skadelidandes eget försäkringsskydd

Hittills har berörts den ersättning som utgår enligt skadeståndsrättens regler och de försäkringar som helt eller delvis täcker den skadeståndsskyldiges ansvar. Den skadelidande har i regel även eget försäkringsskydd som ger honom rätt till ersättning vid sidan av eller i stället för skadeståndet.

Socialförsäkringen ger ett ekonomiskt grundskydd. Till socialförsäkringen hör – förutom arbetslöshetsförsäkringen från vilken kan bortses i detta sammanhang – den allmänna försäkringen enligt AFL och yrkesskadeförsäkringen.

Den allmänna försäkringen verkar generellt och oberoende av orsaken till skadan. Från sjukförsäkringen enligt AFL utgår ersättning för sjukvårdskostnader o. d. Förlust av arbetsinkomst ersätts inom vissa gränser om arbetsförmågan är nedsatt med minst hälften. Under sjukdom utgår sjukpenning. Vid invaliditet utgår sjukbidrag eller förtidspension. Efterlevande skyddas genom rätt till familjepension. Invaliditetsbedömningen grundar sig på ett ekonomiskt invaliditetsbegrepp, dvs. hänsyn tas till skadans konsekvenser för den försäkrades försörjningsförmåga. Landstingen tillhåller hjälpmedel som den skadade kan behöva. Vissa medel utgår till landstingen för denna verksamhet från den allmänna försäkringen. Ideell skada i form av sveda och värk eller lyte och stadigvarande men ersätts inte.

Yrkesskadeförsäkringen regleras f. n. i YFL. Fr. o. m. den 1 juli 1977 ersätts YFL av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, LAF.

YFL omfattar kroppsskada till följd av olycksfall i arbetet samt vissa i särskild författning uppräknade yrkessjukdomar. Denna uppräknade ersätts i LAF av en mer generell skadebeskrivning, nämligen skada till följd av olycksfall i arbetet eller annan skadlig inverkan av arbetet. Ersättning ges för sjukvårdskostnader o. d. Vid sjukdom som sätter ned den försäkrades arbetsförmåga med minst hälften utgår sjukpenning (efter det att tiden för samordning med sjukförsäkringen enligt AFL – 90 dagar – har gått ut). Vid bestående nedsättning av arbetsförmågan utgår livränta. Enligt YFL begränsas livränta för inkomstförlust genom att den årliga förtjänsten beaktas endast intill fem basbelopp. Sedan länge har man vid invaliditetsbedömning enligt YFL fäst stort avseende vid den rent medicinska defekten. Under senare år har en utveckling mot en mer nyanserad invaliditetsbedömning skett. I LAF, som gäller från den 1 juli 1977, tillämpas ett renodlat ekonomiskt invaliditetsbegrepp. Livräntan skall i fortsättningen i princip mot-

svara 100 % kompensering för inkomstförlust, vilket innebär en kraftig förstärkning av ersättningsnivån. Livränteunderlaget motsvarar i princip sjukpenninggrundande inkomst enligt AFL. Ersättning för ideell skada ges genom TFY. Livränta enligt YFL kan under vissa förutsättningar bytas ut mot engångsbelopp. Denna möjlighet kommer inte längre att föreligga enligt LAF. I förarbetena till LAF betonas att livräntan i fortsättningen skall utgöra en renodlad ersättning för inkomstbortfall och att det inom socialförsäkringen inte är förenligt med denna princip att medge utbyte mot engångsbelopp (prop. 1975/76:197 s. 76). Enligt såväl YFL som LAF utgår ersättning till efterlevande i form av begravningshjälp och livränta.

Vid sidan av socialförsäkringen finns ett stort antal olika former av privata försäkringar som ger skydd vid personskada. Till dessa försäkringar hör livförsäkring samt sjuk- och olycksfallsförsäkring.

Livförsäkring kan vara en dödsfallsförsäkring, vilket innebär att försäkringssumman betalas ut vid den försäkrades död, eller en livsfallsförsäkring som medför rätt till utbetalning vid viss ålder. Ofta är livförsäkringarna sammansatta av båda dessa moment. En livförsäkring ger ibland den försäkrade skydd vid sjukdom eller olycksfall genom utbetalning av s. k. förtidskapital. Livförsäkringen kan vara individuell eller kollektiv. Till de kollektiva livförsäkringarna hör tjänstegrupplivförsäkringen.

Olycksfalls- och sjukförsäkringarna har som viktigaste ändamål att kompensera för inkomstbortfall under sjukdomstid och vid invaliditet men kan även täcka vissa vårdkostnader o. d. Försäkringar som hör till dessa kategorier är ofta s. k. summaförsäkringar, vilket innebär att viss på förhand bestämd ersättning utgår vid inträffad skada eller sjukdom. Försäkringarna kan dock också vara anpassade till den konkreta skadan. Ersättning kan utgå som engångsbelopp eller i form av periodisk ersättning. Olycksfalls- och sjukförsäkring kan vara individuell eller kollektiv. Bland de kollektiva försäkringarna kan nämnas den kollektivavtalsbundna avtalsgruppsjukförsäkringen (AGS), enligt vilken periodisk ersättning utgår i form av dagersättning under sjukpenningtid och månadsersättning under tid då försäkrad är förtidspensionerad.

I detta sammanhang bör även nämnas s. k. skadeståndsförsäkring. Innebörden av en sådan försäkring är i regel att den försäkrade får ersättning av försäkringsgivaren för skadestånd avseende personskada som har tillfogats den försäkrade, om skadevällaren saknar betalningsförmåga eller inte har kunnat påträffas. Till denna grupp av försäkringar hör överfallsskydd o. d. som ofta ingår som moment i hem-, villa- och reseförsäkringar.

2.1.4 Ersättning enligt andra författningar

Vissa författningar bygger på YFL:s grunder. Hit hör militärsättningslagen (1950:261) och motsvarande författningar beträffande civilförsvars-tjänstgöring (1954:249), räddningstjänst (1974:80, 1961:564 och 1961:457)

samt anstaltsvistelse (1954:250). Ersättning enligt dessa författningar utgår av statsmedel och ges liksom enligt YFL i form av sjukvårdsersättning, sjukpenning, livränta och begravningshjälp. Det finns i regel möjlighet att ersätta livränta med engångsbelopp. Enligt kungörelsen (1969:761) om särskilt olycksfallsskydd för värnpliktiga m. fl. (ändrad senast 1976:420) kan ersättning i form av engångsbelopp utgå vid bestående nedsättning eller förlust av arbetsförmågan. Här tillämpas samma invaliditetsbegrepp som inom bl. a. YFL. Dessutom har emellertid uttryckligen föreskrivits att man skall ta hänsyn till lyte och stadigvarande men och till andra olägenheter på grund av skadan.

De här nämnda bestämmelserna om skada under militärtjänstgöring m. m. har av yrkesskadeförsäkringskommittén (S 1971:01) föreslagits bli ersatta av en lag om statligt personskadeskydd den 1 juli 1977, dvs. samtidigt med att YFL ersätts av LAF (SOU 1976:50). Förslaget innebär bl. a. en övergång till en renodlat ekonomisk invaliditetsbedömning. Därvid har även kungörelsen om särskilt olycksfallsskydd för värnpliktiga m. fl. föreslagits bli ersatt av en lag om ersättning av statsmedel för ideell skada.

Om någon genom brottslig handling har tillfogats personskada, kan han få ersättning enligt kungörelsen (1971:505) om ersättning av allmänna medel för personskada på grund av brott (ändrad senast 1974:355). Ersättning utgår inte i vidare mån än som följer av allmänna skadeståndsrättsliga regler. Sveda och värk samt lyte och annat stadigvarande men gottgörs endast om särskilda skäl föreligger. Den som får ersättning skall intill ersättningens belopp överlåta sitt skadeståndsanspråk på staten. Bestämmelsernas innebörd är således närmast att det allmänna förskotterar skadeståndet och bär risken av att den skadeståndsskyldige saknar betalningsförmåga.

2.2 Beskattning av ersättning vid personskada

Av den översikt som har lämnats i avsnitt 2.1 framgår att ersättning vid personskada kan utgå enligt flera olika grunder – skadeståndsrättsliga regler, offentlig eller privat försäkring och särskilda författningsbestämmelser – och att den kan avse såväl ideella som ekonomiska skadeföljder. Både ersättningsgrunderna och den skadeföljd som ersättningen avser att täcka kan få betydelse för inkomstbeskattningen. Avgörande är dock ofta den form i vilken ersättningen betalas ut. Frågan om en viss ersättning skall beskattas eller ej är sålunda i många fall direkt avhängig av om ersättningen utgår periodiskt eller i form av engångsbelopp. Beträffande innebörden av uttrycket engångsbelopp hänvisas till vad som har anförts i inledningen till avsnitt 2.1.

2.2.1 Beskattning av engångsbelopp

Vid inkomstbeskattningen görs skillnad mellan ersättning som från början

utgår som engångsbelopp (direktutbetalat engångsbelopp) och engångsbelopp som träder i stället för en fastställd livränta.

Beträffande beskattning av *direktutbetalat engångsbelopp* gäller i huvudsak följande.

Ersättning som utfaller på grund av sådan livförsäkring som enligt punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928:370, ändrad senast 1976:669), KL, utgör pensionsförsäkring är skattepliktig. Detsamma gäller enligt 32 § 1 mom. KL ersättning på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring som har tagits i samband med tjänst till den del ersättningen inte avser sjukvårds- eller läkarekostnader.

Ersättning som på annan grund utgår för idcell skada – dvs. sveda och värk, lyte och men samt allmänna besvär och olägenheter – och för vårdkostnader, begravningskostnader och liknande utgifter är i regel skattefria. Detta gäller oberoende av om ersättningen har utgått som skadestånd eller på grund av offentlig eller privat försäkring eller enligt särskilda författningsbestämmelser. Har förmånen åtnjutits på grund av enskild tjänst, skall den dock i vissa fall beskattas. Sålunda gäller t. ex. enligt 32 § 3 mom. KL att förmån av fri sjukvård eller fri tandvård, som har åtnjutits på grund av enskild tjänst och utgått efter väsentligt förmånligare grunder än som gäller för statliga befattningshavare, skall tas upp som intäkt av tjänst till den del den utgått efter förmånligare grunder än för nämnda befattningshavare.

Enligt uttrycklig bestämmelse i 19 § KL föreligger skatteplikt för engångsersättning som utgår på grund av trafikförsäkring eller annan ansvarsförsäkring och avser förlorad inkomst av skattepliktig natur. Beträffande andra engångsbelopp som utgår för detta ändamål, t. ex. direktutbetalat skadestånd, saknar KL särskilda bestämmelser. Det får dock anses klart att sådan ersättning i princip är skattepliktig (prop. 1927:102 s. 347, prop. 1950:93 s. 195 och prop. 1961:5 s. 1, 9 och 15, RRK 1972 I:41). Vissa undantag föreligger dock. Sålunda är ersättning på grund av försäkring enligt AFL och YFL skattefria enligt 19 § KL under förutsättning att ersättningen inte grundas på förvärvsinkomst av minst 4 500 kr. per år eller utgör föräldrapenning. Under samma förutsättning föreligger skattefrihet för engångsbelopp som enligt annan lag eller särskild författning utgår till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring. Här kan nämnas att engångsbelopp enligt kungörelsen om särskilt olycksfallsskydd för värnpliktiga m. fl. har ansetts skattefritt även om det har utgjort ersättning för inkomstförlust. Vidare är engångsersättning skattefria enligt 19 § KL, om den utgår vid sjukdom eller olycksfall på grund av annan försäkring som inte har tagits i samband med tjänst och inte utgör trafik- eller annan ansvarsförsäkring. Med stöd av denna bestämmelse synes i praktiken engångsbelopp som har utgått på grund av skadeståndsförsäkring ha undantagits från beskattning även om beloppet har avsett ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur.

(1961:42) beträffande livränta på grund av trafik- eller annan ansvarsförsäkring, om försäkringsfallet har inträffat före den 1 januari 1962.

Livränta, som har utgått på grund av sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkring eller annorledes än på grund av försäkring och inte omfattas av bestämmelserna i 32 § 2 mom. KL, skall i sin helhet beskattas som intäkt av tjänst enligt 32 § 1 mom. KL. Till de personskadelivräntor som i enlighet härmed i sin helhet är skattepliktiga hör skadeståndslivräntor som betalas av den skadeståndsskyldige själv. Hit hör vidare livränta på grund av obligatorisk yrkesskadeförsäkring enligt YFL, livränta som utbetalas på grund av trafikförsäkring eller annan ansvarsförsäkring, om skadefallet har inträffat efter utgången av år 1961, samt livränta enligt TFY och enligt s. k. skadeståndsförsäkring (överfallsskydd o. d.). Till samma grupp av skattepliktiga livräntor hör livränta enligt privat sjuk- eller olycksfallsförsäkring som har tagits i samband med tjänst samt livränta som utgår enligt särskilda författningsbestämmelser, t. ex. enligt militärsättningslagen. De nu nämnda livräntorna är i sin helhet skattepliktiga vare sig de är livsvariga eller temporära och oberoende av om ersättningen utgår till den skadade själv eller till hans efterlevande. Skatteplikten är oinskränkt även om livräntan helt eller delvis avser ersättning för ideell skada och vårdkostnader o. d. Livränta som utgår till efterlevande enligt livförsäkring, som utgör K-försäkring, är däremot inte skattepliktig.

Beträffande *andra periodiskt utgående förmåner* vid personskada gäller i huvudsak följande.

Sjukpenning enligt AFL och YFL samt ersättning som enligt annan lag eller författning utgår till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete är skattepliktig om ersättningen grundas på förvärvsinkomst av 4 500 kr. eller högre belopp. Detsamma gäller föräldrapenning enligt AFL samt periodisk förmån enligt sjuk- eller olycksfallsförsäkring som tagits i samband med tjänst. Det tillägg till sjukpenningen som enligt TFY utgår under de 30 första dagarna av den tid den skadade är arbetsoförmögen är däremot enligt 19 § KL uttryckligen undantaget från beskattning till den del tillägget uppgår för insjuknandedagen till högst 30 kr. och för övriga dagar till högst 6 kr. per dag. Periodisk förmån enligt sjuk- eller olycksfallsförsäkring som inte har tagits i samband med tjänst är likaledes skattefri. För att en sjuk- eller olycksfallsförsäkring skall anses ha tagits i samband med tjänst fordras att det enligt anställningsavtalet föreligger skyldighet för arbetstagare att ha sådan försäkring eller att, om sådan skyldighet inte föreligger, premier för försäkringen skall betalas av arbetsgivaren eller av denne jämte arbetstagaren. Härutöver fordras att det till försäkringsanstalten anmäls att försäkringen har tagits i samband med tjänst. Eftersom sådan anmälan inte har skett t. ex. beträffande AGS, kommer de periodiska ersättningar som enligt denna försäkring utgår under sjukpenningtid och förtidspensionstid inte att vara skattepliktiga.

2.2.3 Ackumulerad inkomst

Har fysisk person, oskiftat dödsbo eller familjestiftelse under visst beskattningsår haft inkomst, som hänför sig till minst två beskattningsår (ackumulerad inkomst) skall den statliga inkomstskatten på denna inkomst under vissa förutsättningar beräknas som om inkomsten hade tagits upp till beskattning under flera år. Skatteberäkningen sker som om inkomsten beskattats med lika delar under taxeringsåret och så många av de närmast föregående taxeringsåren att inkomsten blir fördelad på det antal år den hänför sig till. Fördelning får emellertid ske på högst tio år och det saknar betydelse för fördelningen om det år, som inkomsten hänför sig till, ligger bakåt eller framåt i tiden. En förutsättning för rätt till särskild skatteberäkning är att den ackumulerade inkomsten efter avdrag för kostnader uppgår till lägst 5 000 kr.

Dessa bestämmelser kan bli tillämpliga såväl på engångsbelopp som avser att täcka inkomstförlust i förfluten tid som på belopp som avser att täcka framtida inkomstbortfall.

2.2.4 Avdrag för periodiskt understöd

Om skadestånd utgör omkostnad i utbetalarens förvärvskälla, medges avdrag för skadeståndet vid beräkning av inkomsten av denna förvärvskälla. För periodisk utbetalning av skadestånd som inte utgör omkostnad i förvärvskälla får utbetalaren allmänt avdrag enligt 46 § 2 mom. KL och punkt 5 av anvisningarna till denna paragraf. För avdragsrätten saknar det betydelse om skadeståndet avser förlorad inkomst av skattepliktig natur eller annan skadeföljd.

2.2.5 Extra avdrag vid nedsatt skatteförmåga

Om skattskyldigs inkomst på grund av nedsatt arbetsförmåga, långvarig oförvållad arbetslöshet, stor försörjningsbörda eller annan därmed jämförlig omständighet har understigit vad han kan anses ha behövt till underhåll för sig själv och för make och oförsörjda barn (existensminimum) kan han enligt 50 § 2 mom. KL ha rätt till extra avdrag för nedsatt skatteförmåga. Vid beräkning av detta avdrag görs alltså en jämförelse mellan å ena sidan den skattskyldiges inkomster och å andra sidan det belopp som anses motsvara existensminimum. Enligt punkt 1 av anvisningarna till 50 § KL skall som inkomst av tjänst tas upp den skattskyldiges bruttointäkter minskade med nödvändiga utgifter för inkomstens förvärvande. Om inkomsten utgörs av livränta, som avses i 32 § 2 mom. KL och alltså beskattas till reducerat belopp, skall livräntan inräknas i inkomsten till oreducerat belopp.

3 Livförsäkringsskattekommittén

3.1 Engångsbelopp vid personskada

Kommittén konstaterar att de år 1975 genomförda ändringarna i skadeståndslagen (1972:207) syftade bl. a. till en ökad användning av engångsbelopp som skadestånd vid personskada och att kommitténs uppgift har varit att föreslå sådan ändring i gällande skatteregler att de inte motverkar att skadestånd utgår i denna form.

Det är enligt kommittén självklart att valet mellan livränta och engångsbelopp i första hand skall göras efter andra grunder än skattesköl. Beskattningen av engångsbelopp bör därför inte vara så fördelaktig att livräntalternativet framstår som ekonomiskt olämpligt i de fall då livränta bör utgå av sociala, medicinska eller andra orsaker. Man bör i princip sträva efter ett skatteuttag som är neutralt i förhållande till de olika ersättningsformerna. En matematiskt neutral beskattning skulle innebära att engångsersättningen belastades med skatt till samma belopp som skatten totalt skulle ha uppgått till om skadeståndet hade utgått i form av livränta i stället för engångsersättning. Kommittén uttalar emellertid också att en ökad användning av engångsbelopp i fall där så från olika synpunkter kan anses lämpligt och önskvärt sannolikt kräver en beskattning av engångsersättning som inte bara syftar till att åstadkomma neutralitet i nyssnämnda mening utan som ger direkt förmånligare resultat än vad som skulle ha blivit fallet om skadeståndet hade utgått som livränta. En sådan förmånligare beskattning bör dock enligt kommittén genomföras endast då så bedöms nödvändigt för att inte motverka engångsbelopp som betingas av sociala eller andra skäl.

I betänkandet diskuteras olika metoder för skattelindring beträffande engångsbelopp. En metod, som betecknas "omvänd" ackumulerad inkomst, skulle vara att beskatta engångsbeloppet som om det hade utfallit med lika stora årliga belopp framåt i tiden. Kommittén anser dock att en sådan metod inte är användbar. Inte heller den särskilda skatteberäkningen för ackumulerad inkomst eller reglerna om väsentligen nedsatt skatteförmåga innebär enligt kommittén någon framkomlig väg för att nå den eftersträlvade skattelindringen. Vidare diskuteras en metod som skadeståndskommittén rekommenderade i betänkandet (SOU 1973:51) Skadestånd vid personskada. Metoden innebar att engångsbelopp upp till en viss nivå – motsvarande ett visst antal basbelopp – helt skulle undantas från beskattning och att skattelindringseffekten skulle förstärkas genom skatteberäkning såsom för ackumulerad inkomst. Livförsäkringsskattekommittén anser dock att total skattefrihet för visst belopp skulle strida mot grundprinciperna för svensk skattelagstiftning. Metoden med ett skattefritt bottenbelopp medför dessutom risken att den skadelidande frestas att ta ut så stor del av skadeersättning i engångsbelopp som är skattefritt och resten som livränta. Kommittén finner inte en sådan effekt förenlig med motiven för ökad användning

av engångsbelopp, eftersom skatteskal i och för sig inte bör vara det primära för valet av engångsbelopp. Kommittén diskuterar bl. a. även en metod som skulle innebära att definitiv källskatt togs ut på engångsbeloppet under utbetalningsåret men anser sig av både principiella och administrativa skäl inte kunna förorda en sådan metod.

Kommittén har i stället stannat för att föreslå en skattelindringsmetod som innebär att en viss procentuell del av engångsbeloppet får undantas från beskattning. I två tabeller redovisar kommittén hur stor skatten på engångsbelopp blir jämfört med skatten på livränta under olika förutsättningar för skatteuttaget på engångsbeloppet. Tabellerna bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilagorna 1 och 2*. Tabellerna visar skatteeffekten för en person, som vid skadetillfället är 30 (bilaga 1) resp. 50 år (bilaga 2) gammal, vid inkomstbortfall på 10, 30 resp. 50 % och i inkomstlägen mellan 20 000 och 100 000 kr. Av särskilt intresse är enligt kommittén kolumn 8 (det kapitaliserade värdet av skatten på livräntan), kolumn 9 (skatten på engångsbeloppet utan någon skattelindring) samt kolumn 10 (skatten på engångsbeloppet med tillämpning av reglerna för ackumulerad inkomst och under förutsättningen att inkomsten i förfluten tid ökat med 8 % per år). De skatteberäkningar som har gjorts i kolumn 8 bygger på schabloner, nämligen bl. a. en beloppsmässigt oförändrad inkomst i framtiden samt 1976 års skatteregler.

En utgångspunkt för kommittéförslaget är att skatten på engångsbeloppet skall vara väsentligt lägre än om någon åtgärd inte vidtogs (kolumn 9). Skatten bör även vara lägre än om reglerna för ackumulerad inkomst tillämpas (kolumn 10), och kommitténs mål har varit att skatten bör vara lägre än det kapitaliserade värdet av skatten på livräntan (kolumn 8). Kommittén är medveten om att skattebeloppet i denna kolumn bygger på antaganden om framtiden och att skatten i ett verkligt fall kan tänkas avvika från tabellens siffror.

Kommittén har slutligen stannat för ett förslag som innebär att 40 % av engångsbeloppet skall få avräknas som skattefri del. Eftersom kommittén inte har ansett att det finns samma skäl för en betydande skattelindring även på mycket stora engångsbelopp har den funnit det rimligt att föreslå en begränsning av det avräknade beloppet till högst 15 basbelopp. Kommittén framhåller att en maximering torde ha den fördelen att man undviker yrkanden om mycket stora engångsbelopp i sådana fall där skadeståndslagen förutsätter att livränta skall utgå även i fortsättningen.

I kolumnerna 11 och 12 av tabellerna 1 och 2 redovisas den skatt som kommer att utgå, om 40 % avräknas från engångsbeloppet och görs skattefritt. I kolumn 11 är det skattefria beloppet utan begränsning, medan i kolumn 12 avräkningen är begränsad till högst 15 basbelopp. Kolumn 12 visar alltså effekten av kommitténs förslag.

Kommittén anser det ligga i sakens natur att en schablonmetod av detta slag inte kan innebära en "matematiskt riktig" skattelindring i varje enskilt

fall. En jämförelse mellan kolumn 12 och 8 är för en 30-åring oförmånlig i några exempel. Jämfört med kolumn 9 och i allmänhet även med kolumn 10 ger metoden dock en relativt god skattelindring. Kommittén anmärker att de fall där metoden ger mindre skattelindring än enligt kolumn 8 mest har teoretiskt intresse. Ett stort "inkomstbortfall" i dessa inkomstlagen bör nämligen enligt den nya lagstiftningen av försörjningsskäl ersättas med en livränta. Det erinras också om att möjlighet finns att dela upp skadestånd i en livränta och ett engångsbelopp.

Kommittén föreslår vidare att reglerna om ackumulerad inkomst inte skall få tillämpas på de engångsbelopp som omfattas av förslaget.

Kommittén tar även upp det fallet att flera engångsbelopp utbetalas för samma skada. Den anser att skattelindring bör kunna medges för flera sådana belopp. Därvid bör tillämpas en metod som medför att flera engångsbelopp för samma skada i taxeringshänseende får samma behandling som om ett enda belopp hade utbetalats. Detta resultat uppnås enligt kommitténs förslag på följande sätt. För varje utbetalningsår, med början det första året då utbetalning sker, fastställs hur många basbelopp årets skattefria del har uppgått till. Härvid tillämpas det basbelopp som gällde vid början av utbetalningsåret. Varje utbetalningsår konsumerar sitt antal basbelopp och skattefriheten upphör när sammanlagt 15 basbelopp har uppnåtts.

För att taxeringsmyndigheterna skall kunna kontrollera att taket på 15 basbelopp inte genombryts föreslår kommittén ett tillägg till 37 § 1 mom. 3) taxeringslagen (1956:623, omtryckt 1971:399, ändrad senast 1976:331), TL. Enligt tillägget skall försäkringsanstalt eller understödsförening, som till följd av personskada utbetalat skattepliktigt engångsbelopp, i kontrolluppgift särskilt anmärka om skattepliktigt engångsbelopp tidigare har utgivits på grund av samma skada. Om så är fallet skall angivas beloppets storlek och utbetalningsåret. Kommittén framhåller att i de fall då uppgiftsskyldighet inte föreligger – dvs. i de sällsynta fallen med privat skadereglering – taxeringsmyndigheterna har möjlighet att fråga mottagaren av ett engångsbelopp om sådant belopp tidigare har utbetalats.

Kommittén tar upp frågan om den föreslagna skattelindringen skall avse endast ersättning för framtida inkomstförlust eller om den också bör omfatta ersättning för inkomstförlust i förfluten tid. Bakgrunden till förslaget om skattelindring för engångsbelopp är enligt kommittén syftet att i fråga om framtida personskadeersättning av rehabiliteringsskäl främja valet av engångsbelopp i stället för livränta i vissa situationer. Det finns enligt kommitténs uppfattning flera skäl som talar mot att föreslå en motsvarande skattelindring för ersättning som avser förfluten tid. I sådana fall saknas valrätt mellan periodisk ersättning och engångsbelopp. Vidare torde rehabiliteringsskäl inte kunna åberopas för skattelindring vid ersättning för förfluten tid. Om en slutlig skadereglering dröjer några år torde dessutom regelmässigt löpande utbetalning ske à conto för den skadelidandes försörjning och den slutliga ersättningen bör därigenom avse blott ett relativt ringa belopp. Kommittén anser därför att den föreslagna skattelindringen bör gälla

endast ersättning som avser framtida inkomstbortfall. I sammanhanget erinrar kommittén om att skatten på en ersättning som avser förfluten tid under vissa förutsättningar kan mildras genom en skatteberäkning enligt reglerna för ackumulerad inkomst.

Kommitténs förslag omfattar inte endast engångsbelopp som utgår till den skadade själv utan även belopp som avser ersättning till hans efterlevande för förlorat underhåll.

3.2 Livränta vid personskada

Svenska försäkringsbolags riksförbund har i skrivelse till finansdepartementet framhållit att livräntor, som utgår på grund av trafik- eller annan ansvarsförsäkring och som enligt nuvarande regler är skattepliktiga, ofta helt eller delvis avser ersättning för olika slags vårdkostnader. Förbundet hemställer om sådan ändring av 19 och 32 §§ KL att livräntor som inte avser förlorad inkomst av skattepliktig natur undantas från beskattning.

Framställningen har överlämnats till livförsäkringsskattekommittén för att övervägas i dess arbete. Kommittén har ansett det lämpligt att ta upp de på grund av framställningen uppkomna skattefrågorna i samband med förslaget om skattelindring för engångsbelopp. Kommittén behandlar därvid endast livränta som utgår vid personskada. Den framhåller att sådan livränta kan avse ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur, kostnader av olika slag, sveda och värk, lyte och stadigvarande men samt vissa andra olägenheter. Ersättning för sveda och värk torde normalt utgå i form av engångsersättning. Detsamma gäller vanligen även ersättning för lyte och men av fysisk och psykisk natur. Ersättning för andra olägenheter kan avse t. ex. den ökade fysiska och psykiska anspänning som krävs för visst arbetsresultat och de besvär i övrigt som skadan för med sig i arbetet samt obestämda framtidsrisker som föranleds av skadan. Detta slag av ersättning, som f. n. ofta torde utgå i form av livränta, kan enligt kommittén väntas komma till ökad användning i framtiden och torde då företrädesvis komma att ingå i engångsbelopp avseende ideell skada.

Kommittén erinrar om att livränta som omfattas av bestämmelserna i 32 § 1 mom. KL beskattas helt, medan livränta som avses i 32 § 2 mom. KL beskattas enligt en reducerande skala. I betänkandet behandlas dessa livräntor var för sig.

3.2.1 Livränta som behandlas enligt 32 § 1 mom. KL

Kommittén konstaterar att till denna grupp hör bl. a. livräntor som utgår enligt lag eller som utgår på grund av trafik- eller annan ansvarsförsäkring om försäkringsfallet har inträffat efter år 1961. Till samma grupp hör även livränta som utgår i ett "privat" skadefall som inte regleras av en försäkring. Kommittén erinrar i detta sammanhang om att livräntor avseende ska-

destånd vid personskada till helt övervägande del utgår på grund av försäkring. Enligt uppgifter som kommittén inhämtat från representanter för försäkringsbranschen torde minst 90 % av utgående livräntor vara försäkringslivräntor. Denna andel beräknas öka genom tillkomsten av TFY. Av de livräntor som inte grundas på försäkring lär huvuddelen avse livräntor på grund av skada i militärtjänst och till en mindre del livräntor som har fastställts av domstol. Enligt kommittén torde det vara sällsynt att en livränta fastställs mellan två privata parter utan anlitande av domstol.

Kommittén delar den uppfattning som har uttryckts av Svenska försäkringsbolags riksförbund, nämligen att gällande regler för beskattning av livränta vid personskada inte är ändamålsenligt utformade. Härtill kommer enligt kommittén den olika behandlingen av direktutbetalda engångsbelopp och utbytta engångsbelopp. Kommittén syftar på det förhållandet att ett direktutbetalat engångsbelopp som avser ersättning för ideell skada, vårdkostnader eller allmänna olägenheter inte beskattas, medan däremot ett engångsbelopp som trätt i stället för en livränta och som täcker samma slags skadeföljder är skattepliktigt.

Enligt Svenska försäkringsbolags riksförbund bör livränta beskattas endast om den avser ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur. Kommittén förklarar sig vara i princip ense med förbundet om beskattningsfrågans lösning men ställer dock frågan om skattefriheten bör omfatta – förutom livränta för ideell skada i traditionell mening och olika vårdkostnader – även livränta som avser ersättning för allmänna olägenheter. Sådan ersättning avser som regel inte att täcka några merkostnader och utgår vid sidan av ersättning för sveda och värk samt lyte och men. Man skulle enligt kommitténs mening kunna göra gällande att sådan ersättning bör beskattas. Å andra sidan täcker ersättningen inte någon beräknelig inkomstförlust. Ersättning för allmänna olägenheter torde fastställas i syfte att beloppet skall komma den skadelidande till godo i sin helhet och att det alltså inte skall minska genom skattebelastning. Med hänsyn till den speciella karaktär som ersättning för allmänna olägenheter har och till att ersättningen i ett enskilt fall kan bestå av många skilda komponenter, däribland även ersättning för kostnader som visar sig först i framtiden, anser kommittén övervägande skäl tala för att detta slag av ersättning, även när den utgår i form av livränta, inte bör beskattas.

Beträffande personskadelivränta enligt 32 § 1 mom. KL föreslår kommittén därför att livräntan skall beskattas om den ersätter förlorad arbetsinkomst medan den däremot skall vara helt skattefri om den avser att täcka andra skadeföljder.

Kommittén framhåller att fall kan förekomma där livränta fastställs för fysiskt lyte eller men och att det senare efter läkarbehandling visar sig att sådant lyte eller men inte längre förekommer, varför de ursprungliga skälen för livränta inte längre föreligger. I allmänhet fortsätter dock livräntan oavsett detta förhållande att utgå. Det finns enligt kommittén fog för uppfattningen

att livräntan i dessa fall borde beskattas, eftersom den inte längre utgör ersättning vare sig för lyte och men eller andra olägenheter. En sådan beskattning torde dock bli svår att genomföra rent praktiskt. Skattemyndigheterna får i regel inte kännedom om de ändrade förhållandena. En beskattning skulle förutsätta anmälningsplikt för den skattskyldige om den ändrade beskattningssituationen. Vidare utgör livräntan inte heller ersättning för förlorad arbetsinkomst. Det finns därför enligt kommittén flera skäl för att inte föreslå skattskyldighet för livränta i nu avsedda fall. En livränta som ursprungligen är skattefri bör alltså enligt kommittén behålla denna karaktär för all framtid, oavsett om de bakomliggande faktiska förhållandena ändras.

Om en livränta i ett personskadefall ersätter inte bara inkomst av skattepliktig natur utan även kostnader samt lyte och men och andra skadeföljder av närmast ideell natur, förutsätter kommitténs förslag att två skilda livräntor fastställs. Enligt de uppgifter som kommittén inhämtat från representanter för försäkringsbranschen bör det för framtiden finnas förutsättningar för försäkringsanstalterna att före den första utbetalningen av en livränta fastställa vad som utgör ersättning för skattepliktig inkomst och vad som utgör annan ersättning. Motsvarande bör enligt kommittén gälla även beträffande livräntor som fastställs av domstol.

Kommittén påpekar att dess förslag får betydelse även för redan utgående livräntor som avses i 32 § 1 mom. KL. Enligt uppgifter från försäkringsbranschen torde antalet sådana livräntor, som utgår på grund av trafikförsäkring eller annan ansvarsförsäkring, uppgå till ca 10 000. Övriga utgående livräntor som behandlas enligt 32 § 1 mom. KL och som avser skadefall, såsom militära livräntor och livräntor enligt TFY, torde enligt kommittén vara relativt få till antalet. I fråga om försäkringsfallen föreligger enligt kommitténs uppfattning sådant grundmaterial att det är möjligt att verkställa uppdelning av äldre blandade livräntor. En uppdelning skulle emellertid ofta bli relativt arbetskrävande. Det har från försäkringsbranschens företrädare framhållits att många nu utgående livräntor i verkligheten inte föranleder någon skatt beroende på att livräntetagaren har låg inkomst. Från försäkringsbranschens sida har därför föreslagits att utgående livräntor på minst 5 000 kr. per år – enligt uppgift ca 600 st. – automatiskt skulle undersökas av försäkringsanstalterna, medan livräntor på lägre belopp eventuellt skulle kunna behandlas enligt äldre rätt. Kommittén anser emellertid att rättviseskäl talar för att alla livräntetagare bör få möjlighet att vid behov dela upp livräntan i en skattepliktig och en inte skattepliktig del. Kommittén förutsätter att försäkringsanstalterna självmant undersöker livräntor på minst 5 000 kr. per år och efter ansökan av livräntetagaren även livräntor på lägre belopp. En motsvarande uppdelning bör enligt kommitténs mening kunna ske av redan utgående skadelivräntor av annat slag än försäkringslivräntor. Uppdelningen bör lämpligen anförtros åt försvarets skaderegleringsnämnd, Trafikförsäkringsanstalternas nämnd eller Ansvarighetsförsäkringens per-

sonskadenämnd, allt beroende på livräntans karaktär.

Kommitténs förslag till ändring av bestämmelserna i 32 § 1 mom. KL innebär att livränta till följd av personskada skall vara skattefri om livräntan enligt dom, uppgift från Försvarets skaderegleringsnämnd eller försäkringsanstalt eller intyg från Trafikförsäkringsanstaltens nämnd eller Ansvarighetsförsäkringens personalskadenämnd inte innefattar ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur.

3.2.2 Livränta som behandlas enligt 32 § 2 mom. KL

Bland de livräntor som behandlas enligt detta lagrum har enligt kommitténs bedömande främst de livräntor, som utgår på grund av trafik- eller annan ansvarsförsäkring och som avser skadefall före den 1 januari 1962, praktiskt intresse. Kommittén diskuterar frågan huruvida dessa livräntor bör få delas upp i en skattepliktig och en skattefri del. Enligt kommittén kan rättviseskäl visserligen tala för att en sådan uppdelning bör medges, men å andra sidan sker beskattningen redan enligt gällande regler efter en reducerande skala med relativt förmånliga procenttal och dessutom torde antalet livräntor på grund av försäkringsfall före den 1 januari 1962 komma att minska i framtiden. Kommittén framhåller också att en rätt till uppdelning av dessa livräntor skulle kunna leda till intressekollision för den skadelidande i det enskilda fallet. Beroende på vilka ersättningar som ingår i en livränta och den skadelidandes ålder kan det i ett fall vara förmånligt att tillämpa den reducerande skalan och i ett annat fall att få livräntan uppdelad.

Övriga livräntor som behandlas enligt 32 § 2 mom. KL består dels av livränta vid sjukdom eller olycksfall på grund av privatförsäkring utan samband med tjänst, dels livränta på grund av frivillig yrkesskadeförsäkring. Livränta av det förra slaget är enligt kommittén relativt sällsynt, och eftersom sådan livränta utgår enligt schematiska grunder från s. k. summaförsäkring saknar arbetsinkomstens storlek helt betydelse för livräntans belopp. Även den frivilliga yrkesskadeförsäkringen är enligt kommittén av typ summaförsäkring, och den faktiska inkomsten vid skadetillfället saknar alltså betydelse för livräntans storlek. Kommittén anser att det inte finns anledning att tillåta uppdelning av dessa livräntor.

Av här angivna skäl föreslår kommittén inte någon ändring av bestämmelserna i 32 § 2 mom. KL. Inte heller anser kommittén att det finns skäl att göra någon ändring i anvisningarna till 19 § KL såvitt gäller engångsbelopp som träder i stället för här ifrågakarande livräntor.

3.2.3 Övriga frågor

Kommittén erinrar om att allmänt avdrag f. n. medges enligt punkt 5 av anvisningarna till 46 § KL för periodisk utbetalning som utgör skadestånd

och att det för avdragsrätten saknar betydelse om skadeståndet utgör ersättning för förlorad arbetsinkomst eller annan skadeföljd. Kommittén anser att dess förslag om skattefrihet i vissa fall för livräntor, som avses i 32 § 1 mom. KL, motiverar en ändring av bestämmelserna om allmänt avdrag för periodisk utbetalning som utgör skadestånd. Kommittén föreslår att sådant avdrag skall medges endast i den mån det utbetalade beloppet är skattepliktigt för mottagaren.

Kommittén påpekar att livräntor som beskattas enligt den reducerande skalan i 32 § 2 mom. KL vid beräkning av avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum beaktas till oreducerat belopp (punkt 1 fjärde stycket av anvisningarna till 50 § KL). Enligt kommitténs mening bör även sådan livränta som enligt dess förslag i fortsättningen blir skattefri beaktas vid beräkning av avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum.

Bl. a. för att möjliggöra för taxeringsmyndigheterna att beakta skattefria livräntor vid bestämmande av avdrag för nedsatt skatteförmåga föreslår kommittén att försäkringsanstalt och understödsförening i fortsättningen skall vara skyldiga att i kontrolluppgift enligt 37 § 1 mom. 3) TL lämna uppgift om ersättning till följd av personskada även när det är fråga om belopp som inte skall tas upp till beskattning.

Som tidigare har nämnts anser kommittén att skatten på sådana engångsbelopp, som omfattas av dess förslag om reducerad skatteplikt, inte skall få beräknas enligt bestämmelserna om ackumulerad inkomst. Kommittén föreslår därför ett tillägg till punkt 1 av anvisningarna till 1 § lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst (ändrad senast 1976:346). Tillägget innebär att engångsbelopp, som utgår till följd av personskada i stället för livränta, inte till någon del skall anses som ackumulerad inkomst.

4 Remissyttrandena

4.1. Engångsbelopp vid personskada

Flertalet remissinstanser tillstyrker kommitténs förslag beträffande beskattning av skadestånd i form av engångsbelopp. Så gör *försvarets civilförvaltning, socialstyrelsen, försäkringsinspektionen, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Malmöhus och Västernorrlands län, Familjeföretagens förening, Folksam, Svenska företagares riksförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *TOR*. Dessa remissinstanser anser bl. a. att den föreslagna nivån för skattelindring är rimligt avvägd samt att reglerna är lätta att förstå för de skattskyldiga och väl avpassade för den praktiska tillämpningen. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anför däremot principiella betänkligheter mot att medge partiell skattefrihet för ersättning som avser förlorad inkomst. Även *RSV* anser att det från rent principiella synpunkter är be-

tänkligt att medge sådan skattefrihet men framhåller samtidigt att den av kommittén föreslagna metoden från praktiska synpunkter är lämplig. *De handikappades riksförbund* anser att endast 40 % av ett engångsbelopp bör tas till beskattning. *Skadeståndskommittén* anser att en lösning, som innebär att ett visst grundbelopp av skadeståndsersättningen – företrädesvis ett bestämt antal basbelopp – är skattefritt, hade varit att föredra. Eftersom det framlagda förslaget ändå leder till relativt tillfredsställande resultat och reformen brådskar vill skadeståndskommittén dock inte motsätta sig att förslaget genomförs.

LO och *TCO* tillstyrker i princip förslaget men anser att engångsbelopp enligt TFY bör särbehandlas. *LO* föreslår att sådana engångsbelopp inte skall beskattas till den del de understiger två basbelopp. Även *TCO* framhåller att organisationen inte kan biträda förslaget till den del det innebär att 60 % av engångsbeloppen från TFY beskattas.

Svenska försäkringsbolagets riksförbund, som har tillstyrkt förslaget, påpekar att ett system med nettoberäkning, dvs. helt skattefria engångsbelopp, borde ha kunnat övervägas, inte minst med hänsyn till att detta är den normala ordningen i åtskilliga europeiska länder. Fördelen med en sådan ordning är att den skadeståndsskyldige inte behöver betala ersättning till såväl den skadelidande för inkomstförlusten eller förlusten av underhåll som till stat och kommun för förlusten av skatt. Neutraliteten i förhållande till beskattad livränteersättning tillgodoses genom den avsevärt lägre genomsnittliga nivån på skattefria engångsbelopp. Om skadestånden nettoberäknas sänker detta givetvis skadeståndskostnaderna och därmed premierna inom ansvarsförsäkringen och patientförsäkringen. Det är emellertid enligt förbundet förklarligt att kommittén har inskränkt sina överväganden till olika metoder för skattelindring och inte kommit närmare in på alternativet med fullständig skattefrihet. Ett sådant alternativ har enligt förbundet uppenbarligen bedömts som ett alltför radikalt ingrepp i nuvarande skattesystem för att kunna utredas inom ramen för kommitténs uppdrag. Detta finner förbundet i och för sig beklagligt.

Några remissinstanser, nämligen *Sveriges advokatsamfund*, *LRF*, *SAF*, *Sveriges industriförbund* och *SACO/SR* motsätter sig förslaget att skattefria delen av engångsbeloppet inte får överstiga 15 basbelopp. Enligt dessa remissinstanser har något bärande skäl inte anförts för en sådan begränsning.

Göta hovrätt anser att det kan ifrågasättas om inte skattelindringen borde omfatta även engångsersättning för förluten tid. Det förhållandet att process vid domstol eller annan omständighet kan medföra förskjutning i tiden av ersättningsfrågan bör enligt hovrätten inte medföra att ett engångsbelopp som tillfaller en skadad person får en i jämförelse med ersättning för framtida skada oförmånlig behandling endast därför att beloppet avser förluten tid. *Kammarrätten i Göteborg* anför liknande synpunkter.

Försäkringsinspektionen tar upp frågan om beskattning av ersättning enligt s. k. skadeståndsförsäkring (överfallsskydd o. d.). Inspektionen anser att

sådan ersättning bör behandlas på samma sätt som belopp som utgår enligt ansvarsförsäkring. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* anför liknande synpunkter.

4.2. Livränta vid personskada

Många remissinstanser delar uppfattningen att nuvarande ordning för beskattning av livränta vid personskada inte är tillfredsställande. Kommitténs förslag om uppdelning av livränta i en skattepliktig och en skattefri del godtas eller lämnas utan erinran av *Göta hovrätt, socialstyrelsen, Svenska försäkringsbolags riksförbund, försäkringsinspektionen, De handikappades riksförbund, länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län, skadeståndskommittén, försäkringsrättskommittén, 1972 års skatteutredning, SACO/SR, Familjeföretagens förening, LO och TCO*. Ytterligare några remissinstanser tillstyrker förslaget i stort men gör vissa detaljmärkningar. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser däremot att förslaget ger anledning till stora betänkligheter från skatterättslig synpunkt. Enligt länsstyrelsens uppfattning bör en mer allsidig och ingående utredning om beskattningen av understöd, livräntor o. d. göras innan man tar ställning till frågan om beskattning av livränta vid personskada.

Bland remissinstanserna råder delade meningar om tillämpningsområdet för kommitténs förslag. Enligt *försvarets civilförvaltning* bör yrkesskadelivränta och livränta enligt militärsättningslagen omfattas av förslaget. Om förslaget genomförs bör därför förvaltningen tas med bland de myndigheter som har att lämna intyg beträffande uppdelning av livränta. Samma uppfattning har *RSV* som anser att även *RFV* bör tas med bland de intygsgivande myndigheterna. *RFV* utgår däremot från att förslaget inte skall tillämpas på ifrågasvarande livräntor. Verket framhåller i detta sammanhang att det f. n. handlägger ca 36 000 livräntor som utgår enligt författningar som gällde före den 1 januari 1955.

RSV förordar att 32 § 1 mom. KL utformas på ett sådant sätt att frågan om en livräntas uppdelning i en skattepliktig och en skattefri del fritt kan prövas av taxeringsnämnd och skattedomstol. Verket framhåller bl. a. att idén med ett bindande domstolsintyg inte kan förenas med principerna för de allmänna domstolarnas uppgifter i en dispositiv civilprocess. Liknande synpunkter framförs av *kammarrätten i Göteborg, länsstyrelsen i Malmöhus län, LRF, TOR, försvarets civilförvaltning, SAF* och *Sveriges industriförbund*. Även *Sveriges advokatsamfund* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund* föreslår vissa justeringar av kommitténs förslag till ändring av 19 och 32 §§ KL.

Kommitténs förslag att försäkringsanstalterna självmant skall utreda hur utgående livräntor som överstiger 5 000 kr. skall uppdelas på en skattefri och en skattepliktig del och att försäkringsanstalterna efter ansökan av livräntetagaren skall göra motsvarande utredning beträffande livräntor under-

stigande detta belopp berörs i några remissyttranden. *Folksam* framhåller att den av kommittén förutsatta utredningen beträffande livräntor på minst 5 000 kr. kommer att innebära ett omfattande arbete. *Folksam* föreslår därför att livräntor upp till en viss gräns, t. ex. 10 000 kr., behandlas enligt en schablonregel varvid det anses rimligt att varje livränta till 50 % behandlas som kostnadslivränta och till 50 % som inkomstlivränta. För livräntor över den föreslagna beloppsgränsen bör individuell bedömning och uppdelning göras av försäkringsanstalterna. Även *försvarets civilförvaltning* anser att uppdelningen av redan utgående livräntor bör ske enligt en schablonmetod. Förvaltningen föreslår att viss del av livräntan, t. ex. 10 %, skall anses utgöra ersättning för s. k. övriga olägenheter. Livräntetagaren förutsätts dock ha rätt att få annan fördelning prövad om schablonmetoden uppenbarligen leder till en felaktig fördelning. *TCO* framhåller beträffande redan utgående livräntor att mottagare av livränta som understiger 5 000 kr. bör underrättas om möjligheten att få livräntan uppdelad i en skattefri och en skattepliktig del. *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, som har tillstyrkt förslaget, påpekar att man vid fördelning av utgående livräntor måste utgå från att bedömningen vid tidpunkten för fastställandet av den *ursprungliga* livräntan skall vara avgörande för fördelningen. Förbundet framhåller vidare att om fördelningen i stället skulle göras med ledning av aktuella förhållanden omläggningen medför något som i praktiken kan betraktas som en omprövning av samtliga livräntor i det aktuella materialet. Förbundet utgår ifrån att även tidsbegränsade livräntor skall kunna delas upp i en skattefri och en skattepliktig del.

Vissa remissinstanser ställer sig kritiska till kommitténs förslag att inskränka avdragsrätten för periodisk utbetalning av skadestånd. *Kammarrätten i Göteborg* anser sålunda att allmänt avdrag – med hänsyn till utbetalarens skatteförmåga – bör medges oberoende av om mottagaren är skattskyldig eller ej. Liknande synpunkter framförs av *försäkringsinspektionen*, *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, *SAF* och *Sveriges industriförbund*.

Några remissinstanser, nämligen *Folksam*, *försvarets civilförvaltning* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, anser att kommitténs förslag till ändring av 37 § 1 mom. 3) TL innebär en alltför långt gående uppgiftsplikt.

5 Föredraganden

5.1 Inledning

Genom riksdagsbeslut våren 1975 ändrades skadeståndslagen (1972:207), SkL, i väsentliga hänseenden. De nya reglerna avser framför allt skadestånd vid personskada och syftar bl. a. till att ersättning för förlorad arbetsinkomst bättre än tidigare skall motsvara den verkliga inkomstförlusten. Ersättningen skall sålunda grundas mer på en ekonomisk än en medicinsk invaliditets-

bedömning. Ersättning för framtida inkomstförlust fastställs enligt SkL i form av livränta eller engångsbelopp eller som en kombination av dessa ersättningsformer. Ersättning för sveda och värk, lyte eller annat stadigvarande men samt olägenheter i övrigt (ideell skada) fastställs däremot normalt som engångsbelopp. Detsamma gäller ersättning för vårdkostnader och andra utgifter. Mer omfattande framtida kostnader vid större skador ersätts emellertid ofta som livränta, eventuellt vid sidan av förekommande livränta för inkomstförlust (se prop. 1975:12 s. 147).

I förarbetena till den nya skadeståndslagstiftningen gavs uttryck för uppfattningen att det i många fall var önskvärt att använda engångsbelopp som ersättningsform vid personskada. Samtidigt uttalades att nuvarande skatteregler kunde befaras motverka valet av denna ersättningsform. Med anledning härav fick livförsäkringsskattekommittén (Fi 1971:07) i maj 1974 genom tilläggsdirektiv i uppdrag att se över reglerna om beskattning av engångsbelopp som utgår vid personskada. Under sitt arbete i denna del har kommittén även behandlat en framställning från Svenska försäkringsbolags riksförbund om beskattning av livräntor. Kommittén har lagt fram förslag till ändrade regler för beskattning av personskadeersättning i delbetänkandet (DS Fi 1975:8) Beskattning av skadestånd i form av engångsbelopp och livränta vid personskada.

Kommittén föreslår att engångsbelopp som utgår vid personskada och avser ersättning för framtida inkomstförlust skall vara skattepliktigt till endast 60 %, dock att den skattefria delen av beloppet inte får överstiga 15 basbelopp. Vidare föreslås att personskadelivränta skall beskattas endast i den mån den avser ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur.

Betänkandet har remissbehandlats. Flertalet remissinstanser ställer sig i huvudsak positiva till kommitténs förslag.

5.2 Engångsbelopp vid personskada

Begreppet personskada omfattar fysiska skador på den kroppsliga organismen, psykiska chocktillstånd samt kroppsliga och psykiska sjukdomstillstånd. Uttrycket "skada" används också för att beteckna olika följder av en personskada. Till ideell skada räknas dels det fysiska och psykiska lidandet under den akuta sjukdomstiden (sveda och värk), dels de besvär av olika slag som skadan medför för framtiden (lyte och stadigvarande men). Som ideell skada räknas enligt SkL också vissa skadeföljder som delvis har ekonomisk karaktär, t. ex. fördyrade levnadsomkostnader, extra resekostnader och utgifter för protes och liknande hjälpmedel, samt vissa allmänna besvär och olägenheter till följd av skadan, bl. a. ökad uttröttnings och frånvaro från arbetet samt risk för förlust av extrainkomster. Ekonomisk skada omfattar vårdkostnader och andra utgifter på grund av skadan samt förlust av inkomst i förfluten tid och i framtiden. Om den skadade avlider, uppkommer ekonomiska skadeföljder för de efterlevande i form av bl. a.

bcgravningskostnader o. d. samt förlust av underhåll. Däremot utgår inte ersättning för ideell skada i dessa fall.

I svensk rätt finns ett omfattande regelsystem som har till syfte att åstadkomma att gottgörelse lämnas för de olika skadeföljder som uppkommer vid en personskada. Den skadade eller hans efterlevande kan vara berättigade till ersättning enligt skadeståndsrättens regler. Skadeståndet skall i princip omfatta full ersättning för såväl ideell som ekonomisk skada. Den skadeståndsskyldiges ansvar är i de flesta skadeståndfallen täckt av ansvarsförsäkring. En särskild form av ansvarsförsäkring är den s. k. trygghetsförsäkringen vid yrkesskada (TFY). Den grundar sig på kollektivavtal och har till syfte att tillförsäkra den som skadas i sitt arbete ersättning enligt skadeståndsrättens normer utan att han behöver visa att någon är skadeståndsskyldig. Ofta har den skadade även ett eget försäkringsskydd. Lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL, ger alla medborgare ett ekonomiskt grundskydd vid personskada i form av ersättning för sjukvårdskostnader o. d. och periodisk ersättning som med vissa begränsningar täcker det inkomstbortfall som skadan förorsakar (sjukpenning, förtidspension och sjukbidrag samt efterlevandepension m. m.). Den som skadas i arbetet kan vara berättigad till ersättning enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, YFL. Enligt författningar som vilar på YFL:s grund kan ersättning utgå bl. a. för skada under militärtjänstgöring. YFL ersätts fr. o. m. den 1 juli 1977 av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, LAF. Ersättning enligt YFL och LAF kan utgå för sjukvårdskostnader o. d. samt för inkomstförlust i form av sjukpenning och livränta. Vid sidan av dessa socialförsäkringsformer finns ett stort antal privata försäkringar som ger skydd vid personskada. Till dessa försäkringar hör kollektiva och individuella livförsäkringar samt sjuk- och olycksfallsförsäkringar. Bland de kollektiva försäkringarna kan nämnas den s. k. avtalsgruppsjukförsäkringen, AGS. Den grundas på kollektivavtal och ger rätt till periodisk ersättning under tid då den försäkrade uppbär sjukpenning eller förtidspension. I detta sammanhang bör även nämnas s. k. skadeståndsförsäkring som syftar till att ge den försäkrade ersättning för skadestånd till följd av personskada som har tillfogats honom. Till detta slags försäkring hör överfallsskydd, som ingår som moment i hem-, villa- och reseförsäkringar. Slutligen bör nämnas att ersättning vid personskada kan utgå enligt särskilda författningar, t. ex. enligt kungörelsen (1969:761) om särskilt olycksfallsskydd för värnpliktiga m. fl. I yrkesskadeförsäkringskommitténs (S 1971:01) betänkande (SOU 1976:50) Statligt personskadeskydd föreslås att det särskilda olycksfallsskyddet för värnpliktiga m. fl. fr. o. m. den 1 juli 1977 skall ersättas av en lag om ersättning av statsmedel för ideell skada.

Av vad jag nu har anfört framgår att ersättning vid personskada kan utgå enligt flera olika grunder och avse såväl ideell som ekonomisk skada. Både ersättningsgrunden och den skadeföljd som ersättningen avser att täcka får betydelse för beskattningen. Avgörande för beskattningsresultatet är dock

ofta om ersättningen utgår i form av engångsbelopp eller som pension, livränta, sjukpenning eller annan periodiskt utfallande ersättning. I detta avsnitt behandlar jag beskattningen av engångsbelopp och i närmast följande avsnitt beskattningen av livräntor.

Med engångsbelopp förstås i första hand ett kapitalbelopp som utbetalas vid ett enstaka tillfälle för att täcka en eller flera bestämda skadeföljder. Begreppet engångsbelopp omfattar dock även två eller flera kapitalbelopp som utgår för samma ändamål under förutsättning att utbetalningen inte sker med sådan regelbundenhet att det blir fråga om periodisk ersättning.

Vid inkomstbeskattningen görs skillnad mellan ersättning som redan från början har fastställts att utgå som engångsbelopp (direktutbetalat engångsbelopp) och engångsbelopp som har trätt i stället för en fastställd livränta.

Nuvarande regler för beskattning av *direktutbetalade engångsbelopp* innebär i huvudsak följande.

Ersättning som utfaller på grund av sådan livförsäkring, som enligt punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928:370), KL, utgör pensionsförsäkring, är skattepliktig. Detsamma gäller enligt 32 § 1 mom. KL ersättning på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring som har tagits i samband med tjänst till den del ersättningen inte avser sjukvårds- eller läkarkostnader. Ersättning som på annan grund utgår för att täcka ideell skada – dvs. sveda och värk, lyte och stadigvarande men samt andra olägenheter – liksom ersättning för vårdkostnader och andra utgifter på grund av personskada är i regel skattefri vare sig ersättningen utfaller på grund av offentlig eller privat försäkring eller betalas av privatperson. Har förmånen utgått på grund av enskild tjänst kan den dock enligt 32 § 3 mom. KL bli skattepliktig som intäkt av tjänst i vissa fall.

Direktutbetalat engångsbelopp som utgör ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur är i regel skattepliktigt. Uttrycklig bestämmelse om skatteplikt finns visserligen endast beträffande ersättning som utgår på grund av trafik- eller annan ansvarsförsäkring (19 § KL) men samma princip tillämpas i fråga om annan direktutbetalad ersättning för inkomstförlust, oberoende av om ersättningen betalas av enskild skadeståndsskyldig eller utgår på grund av försäkring eller enligt särskilda författningsbestämmelser. Vissa undantag föreligger dock. Ersättning på grund av sådan livförsäkring som utgör kapitalförsäkring samt på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som inte har tagits i samband med tjänst, är skattefri även om ersättningen avser gottgörelse för inkomstförlust. Bestämmelserna i 19 § KL har i praktiken ansetts innebära att även engångsersättning för inkomstförlust som utgår enligt s. k. skadeståndsförsäkring eller enligt kungörelsen om särskilt olycksfallsskydd för värnpliktiga m. fl. skall undantas från beskattning.

Har fastställd *livränta byts ut mot engångsbelopp* blir den skattemässiga behandlingen beroende av vilka regler som hade gällt för beskattningen av livräntan. Som framgår av redogörelsen i avsnitt 2.2.2 är flertalet livräntor i sin helhet skattepliktiga enligt 32 § 1 mom. KL. Engångsbelopp som träder

i stället för sådan livränta är enligt anvisningarna till 19 § KL också i sin helhet skattepliktigt. Detta gäller även om livräntan helt eller delvis avser ersättning för ideell skada eller sjukvårdskostnader o. d. Som jag redan har nämnt är ett direktutbetalat engångsbelopp, som utgår för motsvarande ändamål, skattefritt. Direktutbetalat engångsbelopp och engångsbelopp som utgår i stället för fastställd livränta behandlas alltså på olika sätt. Har annan livränta än sådan som avses i 32 § 1 mom. KL bytts ut mot engångsbelopp, är engångsbeloppet i sin helhet skattefritt.

Livförsäkringsskattekommittén konstaterar i sitt betänkande att de år 1975 genomförda ändringarna i SkL har syftat bl. a. till en ökad användning av engångsbelopp som ersättningsform för skadestånd vid personskada. Kommittén anser att nuvarande skatteregler på grund av inkomstskattens progressivitet motverkar valet av denna ersättningsform. En jämförelse mellan kolumnerna 8 och 9 i bilagorna 1 och 2 ger en uppfattning om skillnaden i skattebelastning på livränta och engångsbelopp enligt kommitténs beräkningar. Samtidigt framhåller kommittén att reglerna om särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst mildrar denna beskattningseffekt (jfr kolumnerna 8 och 10 i bilagorna 1 och 2).

Kommittén anser det vara en självklar utgångspunkt att valet mellan livränta och engångsbelopp i första hand skall göras efter andra grunder än skatteskal. I princip bör man enligt kommittén sträva efter ett skatteuttag som är neutralt i den meningen att en engångsersättning belastas med skatt till samma belopp som skulle ha utgått om ersättningen i stället hade utbetalats i form av livränta. Kommittén anser dock att en något förmånligare beskattning av engångsbelopp fordras om engångsbelopp skall komma till ökad användning i de fall där så från olika synpunkter är önskvärt. Kommitténs slutsats är att skatten på engångsbelopp (kolumn 9 i bilagorna 1 och 2) bör sänkas och sålunda sättas lägre än såväl skatten vid tillämpning av reglerna om ackumulerad inkomst (kolumn 10) som det kapitaliserade värdet av skatten på en livränta (kolumn 8). Vidare bör man enligt kommittén använda en skattelindringsmetod som är enkel att tillämpa för både de skattskyldiga och myndigheterna.

Efter att ha övervägt olika lösningar har kommittén stannat för en metod som innebär att 40 % av engångsbeloppet får avräknas som skattefri del. Eftersom det enligt kommitténs uppfattning inte finns samma skäl för en betydande skattelindring även för mycket stora engångsbelopp, har den föreslagit att det avräknade skattefria beloppet inte får överstiga 15 basbelopp. Effekten av förslaget visas i kolumn 12 av bilagorna 1 och 2. Om engångsbelopp har utgått vid flera tillfällen för samma skada, får den sammanlagda skattefria delen inte överstiga 15 basbelopp.

Kommitténs nu nämnda förslag om skattelindring är tillämpligt på direktutbetalade engångsbelopp som täcker framtida förlust av inkomst men däremot inte på ersättning som avser inkomstbortfall i förfluten tid. Förslaget avses också vara tillämpligt på engångsbelopp som träder i stället för sådan

personskadelivränta som i sin helhet är skattepliktig. Till kommitténs förslag beträffande skatteplikten för livräntor återkommer jag i avsnitt 5.3.

Kommittén anser att kravet på enkelhet vid tillämpningen medför att skattskyldig inte skall ha möjlighet att tillämpa reglerna om skatteberäkning för ackumulerad inkomst även om dessa regler i undantagsfall skulle ge lägre skatt än den metod kommittén har föreslagit. Ej heller bör reglerna för ackumulerad inkomst få tillämpas på den del av engångsbeloppet som återstår efter avräkning av den skattefria delen.

Flertalet remissinstanser har ställt sig positiva till kommitténs förslag. I några yttranden har dock anförts principiella betänkligheter mot att skattelindring medges för viss kategori av skattskyldiga. LO och TCO förordar att ytterligare skattelindring medges i fråga om engångsbelopp som utgår enligt TFY. Några remissinstanser anser att den skattefria delen av ett engångsbelopp inte bör begränsas till 15 basbelopp, medan andra anser att skattelindringen bör omfatta även ersättning som avser inkomstförlust i förfluten tid. Slutligen har försäkringsinspektionen och Svenska försäkringsbolags riksförbund föreslagit att en bestämmelse skall införas om beskattning av ersättning som utgår enligt s. k. skadeståndsförsäkring (överfallsskydd o. d.).

För egen del får jag anföra följande.

Livförsäkringsskattekommittén har inte föreslagit någon ändring i nuvarande regler om skattefrihet för direktutbetalat engångsbelopp som utgår för att ersätta ideell skada eller sjukvårdskostnader o. d. Inte heller enligt min mening finns det någon anledning att överväga ändring i detta hänseende.

Frågan om behandlingen av *direktutbetalat engångsbelopp som avser att täcka framtida inkomstbortfall* har flera aspekter. Ersättning för förlorad skattepliktig inkomst är i princip av skattepliktig natur. Ett avsteg från denna grundläggande beskattningsprincip bör göras endast om starka skäl motiverar det. Ett sådant skäl kan vara att en oinskränkt beskattning av engångsbelopp på ett inte önskvärt sätt motverkar valet av denna form för ersättning av framtida inkomstförlust. I och för sig kan det naturligtvis anses ligga nära till hands att skadestånd för en sådan skadeföljd som framtida inkomstbortfall utgår i form av periodiskt utfallande belopp. I detta sammanhang vill jag erinra om att rätten att byta ut en yrkesskadelivränta mot engångsbelopp kommer att upphöra i och med att LAF träder i kraft den 1 juli 1977. I förarbetena till denna lag (prop. 1975/76:197 s. 76) uttalades att ett utbyte mot engångsbelopp inte var förenligt med principen att en arbetsskadelivränta skall utgöra en renodlad ersättning för inkomstbortfall. Även i förarbetena till SkL har framhållits att livränta innebär en större garanti för den skadelidandes kontinuerliga försörjning än ett engångsbelopp och att livräntan som ersättningsform medför en mer överkomlig avbetalning av skadeståndet för en skadevållande som saknar ansvarsförsäkring. Som framgår av redogörelsen i avsnitt 2.1 gäller enligt SkL att ersättning för

framtida inkomstförlust skall utgå som livränta, om livräntan är av väsentlig betydelse för den skadelidandes försörjning och särskilda skäl inte talar mot denna ersättningsform. Å andra sidan har i förarbetena till SkL också framhållits att engångsbelopp från andra synpunkter kan ha åtskilliga fördelar framför en livränta. För den skadelidande innebär ett engångsbelopp större frihet i valet mellan olika möjligheter att utforma framtiden och anpassa sig efter de ändrade förutsättningar som föreligger efter skadan. Från rehabiliteringssynpunkt kan alltså engångsbeloppet vara en lämplig ersättningsform. Vidare har framhållits att såväl den skadelidande som den skadeståndsskyldige kan ha intresse av att ersättningsfrågan klaras av i ett enda sammanhang. Betalas skadeståndet ur en ansvarsförsäkring, behöver denna vid betalning av engångsbelopp inte belastas med de administrationskostnader som följer med periodiska utbetalningar under längre tid. Den omständigheten att ersättningsfrågan blir löst i ett sammanhang kan också bidra till att förebygga s. k. ersättningsneuroser.

Med hänsyn till de fördelar som ett engångsbelopp alltså kan ha har i förarbetena till 1975 års skadeståndslagstiftning uttalats att det i många fall är önskvärt att denna ersättningsform används. Samma synpunkter kan anföras även beträffande vissa ersättningar som utgår på grund av försäkring eller enligt särskilda författningsbestämmelser. Jag delar uppfattningen att nuvarande skatteregler på grund av inkomstskattens progressivitet kan motverka valet av engångsbelopp som ersättningsform och att det är angeläget att denna effekt undanröjs.

Det anförda motiverar enligt min mening att viss skattelindring medges för sådana direktutbetalade engångsbelopp som enligt nuvarande regler beskattas i sin helhet. Utgångspunkten bör vara att beskattningen skall vara neutral i den meningen att skatten på engångsbeloppet inte får överstiga den totala till nutid nedkapitaliserade skatten på motsvarande livränta. Som kommittén har framhållit torde dock viss ytterligare lindring av skatten på engångsbelopp vara nödvändig om engångsbeloppet i praktiken skall framstå som ett godtagbart alternativ för den skadade. Kommittén har gjort vissa beräkningar för att belysa effekten av olika metoder för skattelindring. Varje sådan jämförelse måste bli i hög grad schabloniserad, eftersom den bl. a. måste grundas på antaganden om framtida skattelagstiftning och den skadelidandes inkomstförhållanden under den tid då livräntan faller ut. Även om kommitténs beräkningar således närmast har karaktären av räkneexempel, får de ändå anses visa att den uppställda målsättningen inte kan tillgodoses endast med hjälp av reglerna om särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst. Den av kommittén förordade metoden, som innebär att viss andel av engångsbeloppet undantas från beskattning, är lätt att förstå för de skattskyldiga och enkel att tillämpa för skattemyndigheterna. Den föreslagna procentsatsen, 40 %, innebär enligt min mening en skälig avvägning i fråga om nivån för skattelindringen. Som kommittén har anfört medför metoden inte en "matematiskt riktig" beskattning i varje enskilt

fall. Detta ligger i schablonens natur, och det är enligt min mening knappast möjligt att utarbeta en mer preciserad metod som samtidigt uppfyller kravet på enkelhet. Jag biträder därför förslaget att 40 % av engångsbeloppet skall få avräknas som skattefri del.

I likhet med kommittén och flertalet remissinstanser anser jag att en beloppsgräns bör föreskrivas för den skattefria delen av engångsbeloppet. En sådan maximering bör ses bl. a. mot bakgrund av att det är önskvärt att undvika en alltför stark tendens mot engångsbelopp i de fall då livränta enligt SkL bör utgå. Det är lämpligt att anknyta beloppsgränsen till det basbelopp som gäller vid ingången av beskattningsåret. Den av kommittén föreslagna gränsen på 15 basbelopp skulle år 1976 (basbeloppet i januari 1976 = 9 700 kr.) innebära ett maximalt skattefritt belopp på 145 500 kr. Denna maximala skattelindring uppnås vid ett totalt engångsbelopp på 363 750 kr. Det kan vara rimligt att maximal skattelättnad medges vid denna nivå, men ytterligare skattelättnad synes däremot inte vara påkallad. Jag tillstyrker alltså kommitténs förslag om en begränsning av skattelättnaden till 15 basbelopp. Uppbär skattskyldig flera engångsbelopp för samma personskada, bör som kommittén har föreslagit de skattefria beloppen sammantagna få uppgå till högst 15 basbelopp. För varje utbetalningsår får bestämmas hur många basbelopp det årets skattefria del av engångsbeloppet uppgår till. Den skattefria delen skall därvid uttryckas i det basbelopp som gällde vid ingången av resp. utbetalningsår. När sammanlagt 15 basbelopp har uppnåtts, medges inte ytterligare skattelindring.

Jag delar vidare kommitténs uppfattning att engångsbelopp som utgår till följd av personskada och avser framtida inkomstförlust inte bör anses som ackumulerad inkomst. Detta bör gälla oavsett om en del av engångsbeloppet skall undantas från beskattning eller om hela engångsbeloppet – i det fall att taket på 15 basbelopp redan har nåtts – skall beskattas.

Kommitténs förslag om skattelindring avser endast engångsbelopp som ersätter framtida inkomstförlust. Några remissinstanser har ansett att skattelindringen bör omfatta även ersättning för inkomstförlust i förfluten tid. Som skäl för denna ståndpunkt har anförts att en avsevärd tid kan förflyta innan en personskada hinner regleras. Det engångsbelopp som slutligt bestäms kan då komma att inkludera ersättning för inkomstförlust under ett eller flera av de närmast föregående åren. Eftersom de rehabiliteringssynpunkter och andra skäl som motiverat den förmånliga behandlingen av engångsbelopp avseende framtida inkomstförlust inte gäller i fråga om ersättning som avser förfluten tid, finner jag inte anledning att frångå kommittéförslaget i denna del. Jag anser alltså att skattelindringen inte bör omfatta ersättning för inkomstförlust i förfluten tid. Reglerna om skatteberäkning för ackumulerad inkomst bör däremot kunna tillämpas på sådan ersättning, om den belöper på minst två beskattningsår och övriga förutsättningar för sådan skatteberäkning är uppfyllda.

Under remissbehandlingen har LO och TCO framfört önskemål om ytterligare skattelindring för engångsbelopp, som utgår enligt TFY och avser ersättning för inkomstförlust. Organisationerna har därvid hänvisat till vad de anförde i ämnet i en framställning till finansdepartementet i september 1974. Framställningen behandlades i prop. 1974:187. Föredraganden ansåg sig inte kunna tillstyrka organisationernas önskemål om skattebefrielse för engångsbelopp enligt TFY, eftersom ett tillgodoseende av deras önskemål skulle innebära ett principiellt avsteg från beskattningsgrunderna och dessutom skulle innebära en vinst för arbetsgivarna och medföra att försäkringen förbilligades på övriga skattebetalares bekostnad. Riksdagen intog samma ståndpunkt. Jag är inte beredd att nu medverka till en särbehandling av dessa belopp. Jag vill i detta sammanhang erinra om att frågan om den skattemässiga behandlingen av TFY f. n. övervägs av livförsäkringsskattekommittén.

I ett par remissyttranden har tagits upp frågan om den skattemässiga behandlingen av engångsbelopp, som utgår enligt s. k. skadeståndsförsäkring, dvs. en försäkring som syftar till att ge den försäkrade ersättning enligt skadeståndsrättsliga normer för personskada som har tillfogats honom. Som jag tidigare har nämnt har engångsbelopp enligt detta slags försäkring i praktiken undantagits från inkomstbeskattning även i de fall då ersättningen har avsett förlust av skattepliktig inkomst. Jag delar uppfattningen att starka skäl talar för att ersättning på grund av skadeståndsförsäkring bör behandlas på samma sätt som ersättning som utgår på grund av ansvarsförsäkring. Jag föreslår att en uttrycklig bestämmelse om detta införs i 19 § KL.

Jag vill i detta sammanhang understryka att de förslag som jag här har lagt fram inte innebär någon ändring i nuvarande regler om skattefrihet för ersättning enligt kungörelsen om särskilt olycksfallsskydd för värnpliktiga m. fl. Inte heller föreslår jag någon inskränkning i skattefriheten för engångsbelopp som utgår enligt kapitalförsäkring eller enligt sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring som inte har tagits i samband med tjänst. Vissa frågor rörande den skattemässiga behandlingen av dessa försäkringsformer behandlas f. n. av livförsäkringsskattekommittén.

Det hittills anförda avser endast direktutbetalat engångsbelopp. Vad beträffar frågan om den skattemässiga behandlingen av *engångsbelopp som träder i stället för livränta* råder det ett nära samband mellan denna fråga och de beskattningsregler som gäller för livräntor. Jag avser därför att ta upp frågan om beskattning av utbytt livränta först sedan jag har diskuterat hur reglerna för beskattning av personskadelivräntor bör utformas.

5.3. Livränta vid personskada

Livränta som utgår vid sjukdom eller olycksfall på grund av sådan försäkring, som inte har tagits i samband med tjänst och inte heller utgör trafik- eller annan ansvarsförsäkring eller obligatorisk försäkring enligt YFL,

är enligt 32 § 2 mom. KL skattepliktig endast till viss del. Den skattepliktiga delen varierar mellan 80 % och 10 %, beroende på livräntetagarens ålder under beskattningsåret. Till denna grupp av livräntor hör främst livräntor på grund av vissa sjuk- och olycksfallsförsäkringar och livränta som utgår på grund av frivillig yrkesskadeförsäkring. Enligt samma reducerande skala beskattas även vissa äldre livräntor, nämligen dels livränta som enligt lag eller särskild författning utgår vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring, under förutsättning att ersättningsfrågan har reglerats enligt författningsbestämmelser som gällde före den 1 januari 1955, dels livränta på grund av trafik- eller annan ansvarsförsäkring, när försäkringsfallet inträffat före den 1 januari 1962.

Övriga livräntor är i regel skattepliktiga i sin helhet. Som skattepliktig intäkt av tjänst räknas nämligen enligt 32 § 1 mom. KL livränta som har utgått på grund av sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkring eller annorledes än på grund av försäkring och som inte omfattas av bestämmelserna i 32 § 2 mom. KL. Till de oinskränkt skattepliktiga livräntorna hör bl. a. skadeståndslivräntor samt livränta som utgår på grund av s. k. skadeståndsförsäkring. Hit hör vidare livränta på grund av trafikförsäkring eller annan ansvarsförsäkring, om skadefallet inträffat efter utgången av år 1961, samt livränta på grund av TFY och obligatorisk yrkesskadeförsäkring enligt YFL. Dessa livräntor är skattepliktiga i sin helhet även om de helt eller delvis avser ersättning för ideell skada eller för vårdkostnader o. d.

Livförsäkringsskattekommittén anser att nuvarande regler för beskattning av livränta inte är ändamålsenligt utformade. I betänkandet föreslås därför viss ändring av bestämmelserna i 32 § 1 mom. KL. Förslaget innebär i huvudsak följande. Livränta som utgår vid personskada och avser ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur skall liksom hittills beskattas i sin helhet. Övriga personskadelivräntor, dvs. livräntor som avser att täcka ideell skada, vårdkostnader o. d., föreslås däremot bli helt skattefria. Enligt det författningsförslag som kommittén har lagt fram fordras för skattefrihet att livräntan enligt dom, uppgift från försvarets skaderegleringsnämnd eller försäkringsanstalt eller intyg från Trafikförsäkringsanstalternas nämnd eller Ansvarighetsförsäkringens personskadenämnd inte innefattar ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur. Kommitténs förslag förutsätter att de livräntor som i fortsättningen fastställs i förekommande fall delas upp i en skattepliktig och en inte skattepliktig del. Kommittén föreslår att motsvarande uppdelning skall få ske av redan utgående livräntor. Såvitt gäller försäkringslivräntor bör det enligt kommittén ankomma på försäkringsgivarna att självmant tillhandahålla livräntetagarna underlag för uppdelningen i fråga om livräntor som utgår med minst 5 000 kr. per år. När det gäller livräntor på lägre belopp förutsätts att sådant underlag tillhandahålls på begäran av livräntetagaren.

Kommittéförslaget berör inte sådana livräntor som beskattas till reducerat belopp, dvs. livräntor som avses i 32 § 2 mom. KL.

Vad beträffar utbytt livräntor innebär kommitténs förslag att engångsbelopp, som träder i stället för oinskränkt skattepliktig personskadelivränta, skall behandlas enligt den skattelindringsmetod som kommittén föreslagit för engångsbelopp, dvs. 40 % av engångsbeloppet skall få avräknas som skattefri del. Engångsbelopp som ersätter annan i sin helhet skattepliktig livränta – t. ex. köpeskilling som utgår i form av livränta – skall liksom hittills beskattas fullt ut. Utbyts livränta som helt eller delvis är skattefri mot engångsbelopp skall däremot detta belopp vara skattefritt.

Flertalet remissinstanser delar uppfattningen att nuvarande regler för beskattning av livräntor ej är ändamålsenligt utformade och har tillstyrkt kommitténs förslag eller lämnat det utan erinran. I ett yttrande har dock anförts att förslaget ger anledning till betänkligheter från skatterättslig synpunkt och att en mer allsidig och ingående utredning är påkallad innan man tar ställning till frågan om beskattning av personskadelivräntor. Några remissinstanser kritiserar kommitténs förslag att skattefrihet för personskadelivränta skall inträda när det av dom eller uppgift från vissa angivna institutioner framgår att livräntan inte innefattar ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur. De framhåller att taxeringsmyndigheter och skattedomstolar bör vara oförhindrade att i det enskilda fallet pröva huruvida livränta helt eller delvis är skattepliktig, även om dom eller annan uppgift föreligger. I andra remissyttanden har framhållits att kommitténs förslag om uppdelning av redan utgående livräntor i en skattefri och en skattepliktig del kommer att medföra ett omfattande arbete för försäkringsbolagen. Det föreslås därför att uppdelningen, åtminstone beträffande merparten av dessa äldre livräntor, bör få ske enligt schablon.

För egen del får jag anföra följande. Nuvarande beskattningsregler innebär att personskadelivräntor i regel beskattas fullt ut även om de helt eller delvis avser ersättning för ideell skada, vårdkostnader o. d. Hittills har det ofta förekommit att livränta utgår för sådana skadeföljder. Sålunda var det i skadeståndspraxis tidigare inte ovanligt att invaliditetsersättning i form av livränta inrymde ersättning både för inkomstförlust och för andra skadeföljder. Sådan livränta användes då även i situationer där egentlig ekonomisk förlust var svår att påvisa eller där det var motiverat med en säkerhetsmarginal för den framtida utvecklingen. Livräntan fick i dessa fall till övervägande delen karaktär av ersättning för ideell skada. Också gottgörelse för kostnader av olika slag inräknades många gånger i själva invaliditetsersättningen. Beträffande livräntor enligt YFL, militärsättningslagen och vissa motsvarande författningar gäller att dessa beräknas på grundval av den skadades årliga arbetsförtjänst och i princip utgör ersättning för inkomstförlust. Vid invaliditetsbedömningen har emellertid i tillämpningen större avseende kommit att fästas vid den rent fysiska defekten än vid dess konsekvenser för den skadades förvärvsförmåga. De allra flesta livräntorna grundas på låg invaliditet och för den övervägande delen skadade har livräntorna i praktiken kommit att bli mera en ersättning för lyte och

men än en kompensation för inkomstbortfall.

Jag vill emellertid framhålla att förhållandena blir väsentligt annorlunda i framtiden på grund av de nya regler om bestämmande av skadestånd vid personskada som har trätt i kraft den 1 januari 1976 och den nya lag om arbetsskadeförsäkring som träder i kraft den 1 juli 1977. Enligt förarbetena till de nya skadeståndsreglerna skall ersättning för ideell skada och vårdkostnader m. m. fastställas särskilt för sig och normalt utgå som engångsbelopp. När det gäller mer omfattande framtida kostnader vid större skador kan det dock enligt uttalanden i förarbetena ofta vara lämpligt att ersättningen utgår som livränta, eventuellt vid sidan av förekommande livränta för inkomstförlust. Vidare gäller enligt den nya lagen om arbetsskadeförsäkring att livräntor skall utgöra renodlade ersättningar för inkomstförlust. Sådana livräntor kommer inte heller att kunna bytas ut mot engångsbelopp. Jag vill i detta sammanhang också påpeka att livräntor som avser ersättning för förlorat underhåll inte innefattar ersättning för ideell skada eller vårdkostnader o. d.

Man kan alltså konstatera att arbetsskadelivräntor som fastställs i framtiden kommer att utgå endast för att täcka inkomstbortfall samt att skadeståndersättning för andra skadeföljder än inkomstförlust normalt kommer att fastställas som livränta endast när det är fråga om mer omfattande kostnader vid större skador. Skadeståndslivräntor som har fastställts före den 1 januari 1976 samt yrkesskadelivräntor som utgår på grund av skada som inträffar före den 1 juli 1977 kan däremot ofta innefatta ersättning för ideell skada, vårdkostnader o. d. I de fall då en livränta avser sådana skadeföljder kan nuvarande beskattningsregler få mindre önskvärda konsekvenser. Som jag förut har framhållit innebär dessa regler att en personskadelivränta i allmänhet är skattepliktig till hela beloppet, även om den innefattar gottgörelse för ideell skada eller för vårdkostnader av olika slag. Det är utbetalningarnas periodicitet som hittills har ansetts motivera skatteplikt trots att livräntan inte täcker förlust av skattepliktig inkomst. För den skadelidande kan emellertid en beskattning i vissa fall få till resultat att ersättningen inte räcker till för de kostnader för vilka den är avsedd. Det nuvarande systemet leder vidare till olika behandling av engångsbelopp som utgår för samma ändamål. En direktutbetalad engångsersättning för ideell skada eller vårdkostnader o. d. är i regel skattefri, medan ett engångsbelopp som träder i stället för en skattepliktig livränta och utgår för samma ändamål är skattepliktig.

Med tanke på de fall som jag nu har berört är en ändring av nuvarande beskattningsregler påkallad. I likhet med kommittén anser jag att sådana personskadelivräntor som omfattas av 32 § 1 mom. KL i fortsättningen bör beskattas endast till den del de utgör ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur, vartill räknas även skattepliktig ersättning för förlorat underhåll. Livränta som avser ideell skada eller vårdkostnader o. d. bör således undantas från beskattning. Om i det enskilda fallet ersättning för både inkomstförlust och andra skadeföljder utgår i form av livränta, måste en

uppdelning ske på de olika ändamål för vilka livräntan utgår. Avgörande för denna uppdelning bör vara de förhållanden som rådde vid skaderegleringstillfället. Om förhållandena sedermera ändras, bör detta – som framhållits av kommittén och av vissa remissinstanser – i princip inte leda till ändrad skattemässig bedömning av den livränta som har fastställts vid skaderegleringen eller den uppdelning på två eller flera livräntor som kan ha skett vid detta tillfälle.

När det gäller skadeståndslivräntor som fastställs efter den 1 januari 1976 skall som redan nämnts ersättningen enligt förarbetena till de ändringar av skadeståndslagen som trädde i kraft vid denna tidpunkt så långt möjligt fördelas på de olika skadeföljder som ersättningen är avsedd att täcka. Vid fastställande av livräntan har alltså i allmänhet en sådan fördelning redan skett. Det bör emellertid beaktas att det kan ligga både i den skadelidandes och i utbetalarens intresse att vid skaderegleringen lägga största möjliga delen av en livränta på ändamål som medför skattefrihet. För att tillgodose det fiskala intresset har livförsäkringsstatkommittén föreslagit att rätten till skattefrihet skall göras beroende av att det i uppgift från försvarets skaderegleringsnämnd eller försäkringsanstalt eller i intyg från Trafikförsäkringsanstaltens nämnd eller Ansvarighetsförsäkringens personskadenämnd anges att den livränta för vilken skattefrihet yrkas inte innefattar ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur. Några remissinstanser har anmärkt att förteckningen inte är fullständig. Även bortsett härifrån kan lämpligheten av den föreslagna regeln ifrågasättas från olika synpunkter. Framför allt saknas enligt min mening anledning att se frågan på annat sätt än i de fall då skadestånd för skattefria ändamål har fastställts i form av ett engångsbelopp. Liksom i de fallen får bevisprövningen ske enligt de regler som normalt tillämpas i taxeringsprocessen. Detta är så mycket mera motiverat som livräntor i allmänhet bestäms under medverkan av något av de organ som nyss har nämnts. I dessa fall kan det förutsättas att ersättning för skattefria poster inte fastställs med större belopp än som motsvarar just de skadeföljder som ersättningen är avsedd att täcka. Som jag tidigare har framhållit kommer förslaget om uppdelning inte alls att beröra livräntor som utgår på grund av arbetsskada om skadefallet inträffar efter den 1 juli 1977, eftersom dessa livräntor är renodlade ersättningar för inkomstbortfall.

När det däremot gäller skadeståndslivräntor som har fastställts före den 1 januari 1976 och yrkesskadelivräntor som utgår på grund av skada före den 1 juli 1977 är situationen en annan. Som jag förut har sagt inrymmer dessa livräntor i betydligt större utsträckning ersättning även för andra skadeföljder än förlust av skattepliktig inkomst. Vidare torde man beträffande skadestånd ofta ha underlåtit att göra någon fördelning av ersättningen på olika skadeståndsposter när livräntorna bestämdes. Det blir därför i dessa fall ofta nödvändigt att i efterhand göra en bedömning av om livräntan eller viss del därav belöper på ändamål som medför skattefrihet. Som framhållits av några remissinstanser kan det emellertid antas att en sådan efter-

handsprövning kommer att medföra ett avsevärt arbete. Med hänsyn till det sätt på vilket yrkesskadelivräntor beräknas torde det i praktiken inte vara möjligt att i efterhand uppdelna dessa i en skattefri och skattepliktig del. Även beträffande andra äldre livräntor torde det i många fall vara förenat med stora svårigheter att göra en sådan uppdelning. Kommittén har uppskattat antalet redan utgående livräntor på grund av trafik- eller annan ansvarsförsäkring till omkring 10 000, varav ca 600 har antagits överstiga 5 000 kr. per år. Enligt vad som har uppgivits vid remissbehandlingen torde emellertid antalet livräntor av detta slag som överstiger 5 000 kr. vara betydligt högre än kommittén räknat med. Det har vidare upplysts att RFV i juli 1976 administrerade omkring 40 000 egenlivräntor enligt YFL och anslutande författningar. Redan det betydande antalet utgående livräntor visar omfattningen av de praktiska problem som skulle uppkomma om man i efterhand försöker att göra den förutsatta utredningen och uppdelningen.

Mina slutsatser av det anförda är att man behöver någon form av schablon för uppdelningen av redan utgående eller fastställda livräntor. Några olika förslag till sådana schabloner har framförts under remissbehandlingen. För egen del föreslår jag – i huvudsaklig överensstämmelse med vad som har förordats i ett av remissyttrandena – att 50 % av den del av en äldre livränta, som under utbetalningsåret inte överstiger basbeloppet vid årets ingång, skall undantas från beskattning såsom avseende ändamål som berättigar till skattefrihet. Om basbeloppet är 10 000 kr. och livräntan uppgår till detta eller högre belopp får således enligt schablonregeln 5 000 kr. undantas från beskattning. Någon utredning om vilka skadeföljder livräntan ersätter blir alltså inte aktuell i dessa fall.

Mitt förslag beträffande personskadelivräntorna kan sammanfattas enligt följande. En sådan livränta skall i princip beskattas endast i den mån den avser ersättning för inkomstförlust eller förlust av underhåll. Livränta som täcker ideell skada eller vårdkostnader o. d. skall således undantas från beskattning. Har livränta fastställts före de nya skadestandsreglernas ikraftträdande den 1 januari 1976 skall dock som skattefri del undantas 50 % av det under beskattningsåret utbetalade beloppet till den del detta inte överstiger basbeloppet vid årets ingång. Beträffande livräntor enligt YFL eller anslutande författningar skall schablonen tillämpas om skadefallet inträffat före den 1 juli 1977.

Förslaget berör samtliga sådana personskadelivräntor som omfattas av bestämmelserna i 32 § 1 mom. KL. Med hänsyn till att det bland remissinstanserna rått viss tveksamhet beträffande tillämpningsområdet för kommittéförslaget vill jag understryka att de nya reglerna avses bli tillämpliga på sådana yrkesskadelivräntor och livräntor enligt militärsättningslagen som faller under 32 § 1 mom. KL. Förslaget omfattar såväl livsvariga som temporära livräntor.

Mitt förslag omfattar däremot inte livräntor som avses i 32 § 2 mom. KL. Dessa livräntor åtnjuter redan enligt nuvarande regler skattelindring, eftersom de beskattas enligt en reducerande skala. Procenttalet för reduktionen stiger med livräntetagarens ålder. Även om skattelindringen för en ung livräntetagare skulle bli något mindre än enligt de regler som föreslagits för livräntor som avses i 32 § 1 mom. KL, kommer den reducerande skalan att över en längre tidsperiod ge minst lika stora skattelättnader som de föreslagna reglerna om uppdelning. Med hänsyn härtill och av de skäl som kommittén i övrigt har anfört saknas anledning att tillåta uppdelning av livräntor som behandlas enligt 32 § 2 mom. KL. Jag vill erinra om att vissa äldre livräntor, nämligen sådana som utgår vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring och har reglerats enligt de författningsbestämmelser som gällde före den 1 januari 1955 samt livräntor som utgår på grund av trafik- eller annan ansvarsförsäkring när försäkringsfallet har inträffat före den 1 januari 1962, beskattas enligt den reducerande skalan och därför inte omfattas av förslaget om uppdelning av personskadelivräntor.

När en personskadelivränta som avses i 32 § 1 mom. KL byts ut mot engångsbelopp bör följande gälla. Om den utbytta livräntan utgör ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur – härunder inbegripet ersättning för förlorat underhåll – och således enligt de nya reglerna är skattepliktig, bör det engångsbelopp som träder i stället för livräntan behandlas på samma sätt som ett direktutbetalat engångsbelopp för samma ändamål. Som skattefri del bör alltså få avräknas 40 % av engångsbeloppet. Utbyts personskadelivränta som enligt förslaget är skattefri bör även engångsbeloppet vara skattefritt. Vid utbyte av sådan äldre personskadelivränta som enligt mitt förslag schablonmässigt skall uppdelas i en skattefri och en skattepliktig del bör den del av engångsbeloppet som motsvarar den skattepliktiga delen av livräntan också bli skattepliktig varvid dock den föreslagna 40-procentregeln blir tillämplig. Den del av engångsbeloppet som motsvarar den schablonmässigt bestämda skattefria delen av livräntan blir däremot i sin helhet skattefri. Vidare bör liksom hittills skattefrihet få åtnjutas för engångsbelopp som träder i stället för personskadelivränta som beskattas enligt 32 § 2 mom. KL. Vid utbyte av andra livräntor än personskadelivräntor bör nuvarande regler gälla även i fortsättningen. Är livräntan skattepliktig enligt 32 § 1 mom. KL bör således även engångsbeloppet beskattas i sin helhet.

5.4. Övriga frågor

Avdrag för periodiskt skadestånd

Om skadestånd utgör omkostnad i utbetalarens förvärvskälla, medges avdrag för skadeståndet vid beräkning av inkomsten av förvärvskällan. För periodisk utbetalning av skadestånd som inte utgör omkostnad i förvärvskälla får utbetalaren allmänt avdrag enligt 46 § 2 mom. KL och punkt 5

av anvisningarna till denna paragraf. För avdragsrätten saknar det f. n. betydelse om skadeståndet avser förlorad inkomst av skattepliktig natur eller annan skadeföljd.

Som en följd av förslaget om ändrade regler för beskattning av livräntor föreslår livförsäkringsskattekommittén att allmänt avdrag för periodisk utbetalning, som utgör skadestånd, i fortsättningen skall medges endast i den mån det utbetalade beloppet är skattepliktigt för mottagaren. Avdrag skulle således inte medges för sådana personskadelivräntor som avser ersättning för ideell skada eller vårdkostnader o. d. och därför är skattefria enligt de nya reglerna.

Vissa remissinstanser har ställt sig kritiska till förslaget. De anser att man med hänsyn till utbetalarens skatteförmåga bör behålla avdragsrätten även i de fall då mottagaren inte beskattas.

För egen del anser jag att det med hänsyn till kontinuiteten i beskattningen i princip är riktigt att begränsa avdragsrätten på det sätt som kommittén har föreslagit. Även kontrollskäl talar för en sådan lösning. Om utbetalaren har full avdragsrätt även för livränta som är skattefri för mottagaren, finns det viss risk att parterna gemensamt hänför en alltför stor del av ersättningen till ändamål som medför skattefrihet. Ett sådant gemensamt intresse föreligger inte, om utbetalarens avdragsrätt begränsas till livränta som är skattepliktig för mottagaren. Jag tillstyrker därför kommitténs förslag i denna del.

Extra avdrag vid nedsatt skatteförmåga

Om skattskyldigs inkomst har understigit vad som anses utgöra existensminimum för honom och hans familj, är han enligt 50 § 2 mom. KL under vissa förutsättningar berättigad till extra avdrag för nedsatt skatteförmåga. Vid beräkningen av avdraget görs alltså en jämförelse mellan å ena sidan den skattskyldiges inkomster och å andra sidan existensminimum. Vid denna jämförelse skall livränta, som beskattas enligt den reducerande skalan i 32 § 2 mom. KL, inräknas i inkomsten med hela sitt belopp.

Kommittén föreslår att personskadelivränta som enligt de föreslagna nya reglerna är skattefri också skall inräknas i den inkomst som beaktas vid beräkning av avdrag för nedsatt skatteförmåga. Förslaget har inte mött några erinringar vid remissbehandlingen.

Skattefri livränta kan som kommittén har framhållit avse bl. a. ersättning för sådana vårdkostnader, som har betydelse för frågan om avdrag för nedsatt skatteförmåga. Med hänsyn bl. a. härtill får det anses motiverat att ta hänsyn till skattefri livränta vid avdragsberäkningen. Jag tillstyrker alltså kommitténs förslag.

Uppgiftsskyldighet

Enligt 37 § 1 mom. 1) TL är bl. a. fysisk person och dödsbo skyldiga att lämna kontrolluppgift på utgivna livräntor. Försäkringsanstalt och understödsförening skall enligt 37 § 1 mom. 3) TL i kontrolluppgift redovisa under beskattningsåret utbetalat belopp, som har uppgått till minst 200 kr. och utgått på grund av försäkring av den art att skatteplikt för beloppet föreligger.

Livförsäkringsskattekommittén föreslår att dessa bestämmelser kompletteras i ett par hänseenden. Till 37 § 1 mom. 1) TL föreslås ett tillägg av innebörd att fysisk person och dödsbo, som betalar ut livränta avseende skadestånd till följd av personskada, i kontrolluppgiften skall ange om livräntan utgör skattepliktig intäkt. Bestämmelserna i 37 § 1 mom. 3) TL föreslås kompletterade i två hänseenden. Kommittén föreslår sålunda att försäkringsanstalts och understödsförenings uppgiftsplikt skall utvidgas till att avse även skattefri ersättning som utges till följd av personskada och uppgår till minst 200 kr. per år. Vidare föreslås att, om till följd av personskada har utgivits skattepliktigt engångsbelopp, i kontrolluppgiften särskilt skall anmärkas om sådant skattepliktigt engångsbelopp har utgivits tidigare på grund av samma skada.

Av de remissinstanser som representerar försäkringssidan har anmärkts att kommitténs förslag innebär en alltför omfattande uppgiftsskyldighet.

För egen del får jag anföra följande. Jag tillstyrker förslaget att den som betalar ut livränta utanför försäkringsområdet skall uppge om livräntan utgör skattepliktig intäkt eller ej. Förslaget att försäkringsanstalt och understödsförening i kontrolluppgift skall lämna uppgift även om skattefri ersättning som uppgår till minst 200 kr. per år har motiverats av den föreslagna ändringen i beskattningen av livräntor och är tillkommet för att ge taxeringsmyndigheterna möjlighet att för framtiden beakta skattefria livräntor vid bestämmande av avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga. Jag delar uppfattningen att de nya reglerna bör föranleda en utvidgad uppgiftsskyldighet men anser att denna kan begränsas till att gälla ersättning i form av skattefri personskadelivränta. Slutligen tillstyrker jag förslaget att försäkringsanstalt och understödsförening vid avlämnande av kontrolluppgift beträffande engångsbelopp skall lämna uppgift även om tidigare engångsbelopp.

5.5 Ikraftträdande

De nya skadeståndsreglerna trädde i kraft den 1 januari 1976. Det är önskvärt att bestämmelserna om skattelindring för engångsbelopp och skattefrihet för vissa personskadelivräntor blir tillämpliga från samma tidpunkt. Dessa bestämmelser bör alltså tillämpas första gången vid 1977 års taxering. Beträffande personskadelivräntor som har fastställts före den 1 januari 1976

föreslås att uppdelningen i en skattefri och en skattepliktig del skall ske med hjälp av en schablonregel som har intagits i övergångsbestämmelserna till ändringarna i KL. Beträffande livräntor som utgår enligt YFL eller vissa författningar som bygger på YFL:s grunder föreslås att schablonregeln skall tillämpas även på livränta som fastställs den 1 januari 1976 eller senare om livräntan utgår på grund av skadefall som inträffat före den 1 juli 1977. Den nu nämnda schablonregeln skall dock inte tillämpas på livränta som utgör ersättning för förlorat underhåll.

Även bestämmelserna om att skattefri livränta skall beaktas vid beräkning av extra avdrag vid existensminimum samt regeln att engångsbelopp, som utgår till följd av personskada och avser framtida förlust av skattepliktig inkomst, inte skall anses som ackumulerad inkomst bör tillämpas första gången vid 1977 års taxering.

Med hänsyn till att den föreslagna lagstiftningen sannolikt inte kommer att hinna träda i kraft innan tiden för avlämnande av kontrolluppgifter till 1977 års taxering har utgått bör reglerna i TL om utvidgad uppgiftsskyldighet för bl. a. försäkringsanstalter tillämpas första gången i fråga om kontrolluppgifter som lämnas till ledning för 1978 års taxering. Eftersom de materiella reglerna ändå avses bli tillämpliga redan vid 1977 års taxering får det ankomma på taxeringsnämnden att vid behov infordra de uppgifter som behövs för tillämpningen av de nya reglerna.

Bestämmelsen om skatteplikt för direktutbetalade engångsbelopp, som utgår på grund av skadeståndsförsäkring och avser förlorad inkomst av skattepliktig natur, samt begränsningen i rätten till allmänt avdrag för periodiskt utbetalat skadestånd bör däremot inte tillämpas förrän vid 1978 års taxering. Begränsningen i avdragsrätten bör dessutom endast gälla i fråga om skadestånd som har fastställts efter utgången av år 1976.

5.6. Författningsförslag

I enlighet med det anförda har inom finansdepartementet upprättats förslag till ändringar i KL, lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst samt TL.

Till författningsförslagen vill jag göra följande kommentarer.

I 19 § KL har tagits in bestämmelsen om skatteplikt för ersättning, som utgår på grund av skadeståndsförsäkring och avser förlorad inkomst av skattepliktig natur. Uttrycket skadeståndsförsäkring definieras i andra stycket av anvisningarna till 19 § KL.

Tredje stycket av anvisningarna till 19 § KL innehåller en definition av uttrycket engångsbelopp och en generell bestämmelse om skatteplikt för sådana engångsbelopp som utgår till följd av personskada och avser ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur. Till sådan inkomst hör skattepliktig ersättning för förlorat underhåll. Begreppet engångsbelopp innefattar ett eller flera kapitalbelopp som utgör ersättning vid personskada och utgår i annan form än livränta eller periodisk utbetalning av annat slag, t. ex.

sjukpenning eller periodiskt understöd. Den generella bestämmelsen om skatteplikt för engångsbelopp gäller ersättning för inkomstförlust både i förfluten tid och i framtiden. Skatteplikt föreligger dock endast om inte annat följer av 19 § eller andra bestämmelser i KL. Avsikten är inte att genom bestämmelsen utvidga området för skatteplikt utan att lagfästa praxis på detta område.

Tredje och fjärde styckena av anvisningarna till 19 § KL innehåller bestämmelserna om reducerad skatteplikt för engångsbelopp som avser framtida inkomstförlust och om den skattemässiga behandlingen av engångsbelopp som träder i stället för livränta.

Av ett tillägg till 32 § 1 mom. framgår att engångsbelopp som är skattepliktigt enligt 19 § och anvisningarna till denna paragraf skall tas upp som intäkt i förvärvskällan tjänst. Vidare innehåller 32 § 1 mom. de nya bestämmelserna om behandlingen av vissa personskadelivräntor.

I punkt 1 tredje stycket av anvisningarna till 1 § lagen om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst har tagits in bestämmelsen om att engångsbelopp, som utgår till följd av personskada och avser framtida förlust av skattepliktig inkomst, inte skall anses som ackumulerad inkomst. Samtidigt har 3 § 4 mom. samma lag ändrats så att erforderlig innehavstid för där avsedda aktier och andelar stämmer överens med de nya regler för realisationsvinstbeskattning som riksdagen antog i våras (SkU 1975/76:63 s. 64 f., SFS 1976:343). Vidare har gjorts en redaktionell ändring av punkt 1 sjätte stycket av anvisningarna till 1 § och av anvisningarna till 3 § med hänsyn till den nya lydelse av 3 § 2 mom. som riksdagen antog i samband med att de nya realisationsvinstreglerna infördes.

37 § TL innehåller föreskrifterna om utvidgad uppgiftsskyldighet för försäkringsanstalter m. fl.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att antaga förslagen till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
2. lag om ändring i lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst,
3. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623).

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga 1

Tabell 1. Skatt på engångsbelopp jämfört med skatt på livränta. Ålder vid skadetillfället = 30 år.

Exempel	Inkomst- bortfall	Taxerad inkomst, i kr., före 67 års ålder		Skatt på livränta före 67 års ål- der, kr.	Kapitaliserat nuvärde, i kr., på		Skatt på engångsbeloppet, i kr., enligt				
		totalt	livränta övrigt		livräntans brutto- belopp	skatten på livräntan	alt. A	alt. B	alt. C	alt. D	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	10 %	20 000	2 000	18 000	590	33 148	9 779	15 239	10 029	7 766	7 766
2	10 %	30 000	3 000	27 000	1 115	49 722	18 480	29 146	16 966	16 044	16 044
3	10 %	40 000	4 000	36 000	2 180	66 296	36 131	44 246	28 319	24 577	24 577
4	10 %	50 000	5 000	45 000	2 950	82 870	48 893	59 353	42 538	33 723	33 723
5	10 %	60 000	6 000	54 000	3 810	99 444	63 147	73 939	56 858	42 713	42 713
6	10 %	70 000	7 000	63 000	4 470	116 018	74 086	89 280	71 144	51 869	51 869
7	10 %	80 000	8 000	72 000	5 755	132 592	95 383	104 538	87 110	60 901	60 901
8	10 %	100 000	10 000	90 000	7 450	165 740	123 476	133 575	116 790	78 881	78 881
9	30 %	20 000	6 000	14 000	1 770	99 444	29 336	60 769	30 067	30 926	30 926
10	30 %	30 000	9 000	21 000	3 035	149 166	50 302	103 859	57 721	56 392	56 392
11	30 %	40 000	12 000	28 000	5 700	198 888	94 472	148 378	97 296	83 031	83 031
12	30 %	50 000	15 000	35 000	8 305	248 610	137 647	192 128	141 119	110 087	110 087

13	30 %	60 000	18 000	42 000	10 930	298 332	181 154	235 199	184 388	136 749	136 749
14	30 %	70 000	21 000	49 000	13 335	348 054	221 014	278 025	229 598	163 167	163 167
15	30 %	80 000	24 000	56 000	16 040	397 776	265 847	320 400	276 171	189 134	201 600
16	30 %	100 000	30 000	70 000	21 980	497 220	364 297	405 076	368 002	240 994	286 277
17	50 %	20 000	10 000	10 000	2 950	165 740	48 893	111 700	54 019	58 809	58 809
18	50 %	30 000	15 000	15 000	4 805	248 610	79 638	182 718	108 054	100 677	100 677
19	50 %	40 000	20 000	20 000	8 270	331 480	137 067	253 736	176 948	144 348	144 348
20	50 %	50 000	25 000	25 000	12 415	414 350	205 766	324 724	248 982	187 988	205 924
21	50 %	60 000	30 000	30 000	16 940	497 220	280 764	395 392	324 777	231 309	276 592
22	50 %	70 000	35 000	35 000	21 030	580 090	348 551	465 599	400 846	274 170	346 799
23	50 %	80 000	40 000	40 000	25 500	662 960	422 637	535 437	476 990	316 660	416 637
24	50 %	100 000	50 000	50 000	34 705	828 700	575 201	674 773	626 806	401 302	555 973

Alt. A = utan skattelindring

Alt. B = skatteberäkning enligt reglerna för ackumulerad inkomst

Alt. C = 40 % av engångsbeloppet avräknas som skattefri del

Alt. D = 40 % av engångsbeloppet, dock högst 15 basbelopp, avräknas som skattefri del (= kommittéförslaget)

Bilaga 2

Tabell 2. Skatt på engångsbelopp jämfört med skatt på livränta. Ålder vid skadetillfället = 50 år.

Exempel	Inkomst- bortfall	Taxerad inkomst, i kr., före 67 års ålder		Skatt på livränta före 67 års ål- der, kr.	Kapitaliserat nuvärde, i kr., på livräntans brutto- belopp	Skatt på engångsbeloppet, i kr., enligt		alt. A	alt. B	alt. C	alt. D
		totalt	livränta övrigt			skatten på livräntan	alt. A				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
25	10 %	20 000	2 000	18 000	590	23 522	6 939	9 674	7 189	4 882	4 882
26	10 %	30 000	3 000	27 000	1 115	35 283	13 114	19 505	11 812	10 609	10 609
27	10 %	40 000	4 000	36 000	2 180	47 044	25 639	29 917	19 588	16 864	16 864
28	10 %	50 000	5 000	45 000	2 950	58 805	34 695	40 490	29 472	23 008	23 008
29	10 %	60 000	6 000	54 000	3 810	70 566	44 809	51 269	39 737	29 438	29 438
30	10 %	70 000	7 000	63 000	4 470	82 327	52 572	61 852	49 627	36 001	36 001
31	10 %	80 000	8 000	72 000	5 755	94 088	67 685	72 773	61 038	42 765	42 765
32	10 %	100 000	10 000	90 000	7 450	117 610	87 619	93 868	82 030	55 057	55 057
33	30 %	20 000	6 000	14 000	1 770	70 566	20 817	38 897	21 132	19 716	19 716
34	30 %	30 000	9 000	21 000	3 035	105 849	35 695	69 226	38 203	36 790	36 790
35	30 %	40 000	12 000	28 000	5 700	141 132	67 038	100 729	65 021	55 828	55 828
36	30 %	50 000	15 000	35 000	8 305	176 415	97 675	132 567	96 021	74 896	74 896

37	30 %	60 000	18 000	42 000	10 930	211 698	128 548	163 726	126 785	93 866	93 866
38	30 %	70 000	21 000	49 000	13 335	246 981	156 833	194 639	157 993	113 136	113 136
39	30 %	80 000	24 000	56 000	16 040	282 264	188 646	225 103	190 520	131 956	131 956
40	30 %	100 000	30 000	70 000	21 980	352 830	258 507	285 955	256 540	169 521	169 521
41	50 %	20 000	10 000	10 000	2 950	117 610	34 695	73 069	35 993	37 136	37 136
42	50 %	30 000	15 000	15 000	4 805	176 415	56 512	123 157	69 959	66 286	66 286
43	50 %	40 000	20 000	20 000	8 270	235 220	97 263	174 322	116 872	96 699	96 699
44	50 %	50 000	25 000	25 000	12 415	294 025	146 013	225 456	168 143	128 427	128 427
45	50 %	60 000	30 000	30 000	16 940	352 830	199 231	276 270	220 069	159 836	159 836
46	50 %	70 000	35 000	35 000	21 030	411 635	247 334	326 624	273 771	190 784	207 824
47	50 %	80 000	40 000	40 000	25 500	470 440	299 906	376 608	328 661	221 363	257 808
48	50 %	100 000	50 000	50 000	34 705	588 050	408 166	476 236	436 108	282 180	357 436

Alt. A = utan skattelindring

Alt. B = skatteberäkning enligt reglerna för ackumulerad inkomst

Alt. C = 40 % av engångsbeloppet avräknas som skattefri del

Alt. D = 40 % av engångsbeloppet, dock högst 15 basbelopp, avräknas som skattefri del (= kommittéförslaget)

